

ШЫН

№ 68
(18030)2011 чылдың
июнь 21,
вторникСадар өртээ
5 рубль.1925 чылдың август
31-де үнүн эгелээн

Нийтиел-политиктиг солун

e-mail:shyntuva@mail.ru

БАЙЛАК СЕТКИЛДИГ, БУЯННЫГ ИШЧИЛЕР

Эмчи кижиге дээр-ле, өртемчейде бар бүгү-ле амылыг чүүлдерниң хайыралдыг камгалакчызы, идегели, ынаныжы. Кижиге амытандан аңгыда, дириг амытаннар безин тускай эмчилик болгай. Эмчи кижиниң мергежили—эң-не бедик, онза харысалга негеттинер, хүндүткелдиг мергежилдерниң бирээзи. Эмчи кижиге чокта өртемчейге чуртталга турбас дизимзе, бичии-даа чазыг болбас. Делегейде чүнүң-даа мурнунда кижиниң амы-тыны деп үнелеп четпес чүүлдүң камгалалында турар буянныг болгаш чаагай сеткилдиг ак халаттыг эмчилерге четтиргенивисти хүн бүрүде илередип чоруур уjurлуг бис.

110 чылда Тыва Республиканың кадык лал адырынче акша салышкыны 33 чедир көвүдээн. Ол чүл дээр-ле, эмчи-ниң ажил-агыйын үнелеп, улам бедик-ке көдүрүп, эргижирээн дериг-херек-чаартып, аарыг улуска таарымчалыг лды тургузуп турары-дыр. Эң-не улуг, а программа республиканың кадык лалын чаартырының программасының чдырышкыныч бугу күштү углан-н. Ийи чылдың дургузунда 1,7 млрд. эди шингээди алыр болза ону бликаның бүгү эмнелге черлериниң савазының капитал септелгезинче, аны болгаш үнелгезинче-биле чаа-херекселди садып алырынче, аар-тиг аппараттарның септелгезинче дери көрдүнгөн болгаш ук программа-зи-биле республиканың медицина черлериниң шынарын экижидеринге, еңнелин бедик чадаже үндүреринге-р-даа аажок уjur-дузалыг.

Ийи чылдың дургузунда 1,7 млрд. эди шингээди алыр болза ону бликаның бүгү эмнелге черлериниң савазының капитал септелгезинче, аны болгаш үнелгезинче-биле чаа-херекселди садып алырынче, аар-тиг аппараттарның септелгезинче дери көрдүнгөн болгаш ук программа-зи-биле республиканың медицина черлериниң шынарын экижидеринге, еңнелин бедик чадаже үндүреринге-р-даа аажок уjur-дузалыг.

Амгы үеде ТР-ниң Кадык камгалал болгаш социал хөгжүлдө яамызында нийтизи-биле 10 муң ажыг кижиге ажилдал турар. Чылдан чылче үнелгезинче дүүштүр чаа дериг-херексел, чаа методика-биле ажил-даар дээди эртемниг эмчилерниң көвүдөп турары өөрүнчүг болбастың аргазы чок. Ол ышкаш эмчилерниң билиин улам бедидип, доктор диссертацияларын чедишкенин камгалал турары чоргаарың. Амгы үеде медицина эртемнериниң 2 доктору бар болгаш 38 кижиге доктор диссертациязын камгалал ап турар.

Эмчи мергежилдериниң аразында участок педиатрларының ажил-чорудулгазын эң тергин деп үнелеп турар. Чаш төл-чурттал-ганың каасталгазы, өндүр чараш чечектери. Кем чок, бичии чаштарның кадынынче сагыш салып, оларны эмнээри— канчаар-даа аажок улуг харысалга. Ынчангаш чуртувустун бичии салгакчыларының өзүп-мандырынынче, оларның төлөптүг келир үезинче чогуур кичээгейни салыры эргежок чугула.

Хоойлу езугаар эмчи кижиге бүрүзү бүгү болдунар аргалар-биле чурттакчы чонунуң

Республиканың №1 эмнелгезиниң лаборатория эргелекчизи, ТР-ниң Кадык камгалал болгаш социал хөгжүлдө яамызының аарыглар тодар-дыр талазы-биле кол специализи Оксана Ооржак ТР-ниң Кадык камгалал болгаш социал хөгжүлдө яамызының хүндүлел бижии-биле шаңнадып турар чезинде.

Ренат САНГЫ-БАДРАНЫҢ чуруу.

кадыын камгалаар хүлээлгелиг. Ынчангаш буянныг эмчилеривиске бүзүрөп, оларның чедишкенин ажил-чорудулгазынга идегеп, оларга болгаш оларның чоок кижилеринге кадыкшылды, аас-кежикти күзедим.

Алдынай БАДЫ-ХОО.

КАНДИДАТ ДИССЕРТАЦИЯНЫ КАМГАЛААН

Уралдың күрүнениң эконо-миктиг университетинге Тыва Республиканың Чазааның Дарга-зы Шолбан Кара-оол кандидат диссертациязын камгалап алган. Ол дугайында УрКЭУ-нун информация-реклама эргелели дыңнаткан. «Уралдың күрүнениң экономиктиг университетинге бо-думнуң ажылымны камгалап алганым дээр-ге менээ онзагай болушкун-дур, чүге дээр-ге Уралдың дээди школазын дооскан болгай мен»—деп, Шолбан Кара-оол чугаалаан. Оң диссертациязының темазы «Федералдыг иштики бюджеттин чарыгдалдарының саң-хоо менеджментизи (Тываның чижээнге)».

Ол диссертацияда эртем шинчилелдерин болгаш практиктиг ажылды холбаштырып көргүскен. Оң кол-кол чүүлдер Тыва Рес-публиканың бюджет чорудулгазынга херек кырында ажылглаттынып турар болгаш республика Чазааның, Экономика яамызы-ның база Саң-хоо яамызының ажил-чору-дулгазында ажылглаттынып турар.

«УрКЭУ-нун экономика талазы-биле диссертация чөвүлелиниң кежигүннеринге чидиг болгаш чугула айтырыглары дээш өөрүп четтиргенин Тыва Республиканың Баш-тыңы илереткен. УрКЭУ-нун студентилеринге чаңгыс шакты-даа халас эрттирбизин Шолбан Кара-оол чагаан, чүге дээр-ге университетке эрттирген минута бүрүзү оларның ажыктыг ажилдаар болгаш чүткүлдүг чоруун бедидип турар. Ынчан кандидат диссертацияны кам-галаары белен болур, албан-дужаал талазы-биле өзүлдөге оруктар ажыттынар» деп өөре-дилге чериниң парлагазы дыңнаткан.

ТР-ниң албан-езуунун сайтызындан.

Медээлер

ЭКОЛОГИЯ ОНКУРУЗУНУҢ ШАҢНАЛЫН И.КАРА-ООЛГА ТЫВЫСКАН

Бүгү-россияның «Эко-лог национал шаңнал» деп онкурузунуң «Экологтук лээшкенин» деп номин-изациянга Тываның Башты-нга «Хрустальная ноосфе-ра» деп шаңналды тывыскан. Дыг шаңналды Шолбан олга республиканың хүн бу-дыралынга экологтук бай-ны тургузуп турары дээш ты-ы. Ол конкурстун чарлакчы-олур Күрдуманың экология-биле комитеди биле В.И. ский аттыг экология фонду-зиниң шийтпирин июнь 10-үне Думазынга чарлаан. Кара-оолдан аңгыда «Хрус-тальная ноосфера» деп шаңналды анның, Адыгеяның, Костро-ел болгаш Тамбов обла-ст баштыңнары база ал-Региионнар баштыңнарын-да экологияны сайзыра-а улуг салышкыны дээш үг шаңналдарны француз-ер Люк Бессон, ОБЯ сайыды Шойгу база алганнар. 1 чылдың май айның бай-

далы-биле Сибириниң губернатор-ларының аразында информа-тиг ажык чорук талазы-биле Тываның Баштыңы Шолбан Кара-оол 4-кү черни ээлээн. Россияның 83 губер-наторларының аразындан 31-ги черде болган.

Ол дээр-ге «Мониторингиниң национал албанының» «Хамаарыл-га чок политиктиг шинчилелдер институту»-биле кады кылган медиа-рейтингизиниң түңнели-дир.

ЧАШТАРНЫҢ ФУТБОЛ БАЙЫРЛАЛЫ БОЛУР

Июнь 21-ден эгелеп Тыва-га чаштарның футбол лига-зының «Локобол-2011-РЖД» деп V делегей фестивалының регион үе-чадазы эгелээр. Бичии футболистерниң Бүгү-россия маргылдаазын «Россияның демир-оруктары» ААН-ниң болгаш «Локомотив» футбол клубунун эгелээшкени-биле эртер. Ындыг мар-гылдаага Тываның бичии оолдары үш дугаар киржирлери ол. Эртен чылда дег, шилилге оюннарга 10 команда киржир деп турар, аңаа аңгы-аңгы эрге-байдалдарлыг кол-лективтер—бажыңнар чанынын, школаларның бичии футболистер командалары киржир деп, Россия-

ның ол төлөвилелиниң башкарык-чызы Борис Кульбистеев дың-наткан.

Тываның Аныяктар болгаш спорт яамызының дыңнатканын езугаар алырга, эртен чылын Крас-ноярскиге болур зона шилилге-зинге киржир эрге дээш 11 команда күжүн шенешкен. Кызылдың «Шимчээшкени» командазы тиилээн болгаш регионнар аразының түңнел оюнунга республиканы төлээлээн, Москвага болур оюнга ол хензиг сан четпейн барган.

«Локобол-2011-РЖД» фестива-лынга 11 хар чедир назылыг, спорт, нийти-билиг школаларының, фут-бол секцияларының, немелде өөре-дилге төптөриниң, бажыңнар чаны-ның, көдээ черниң командала-рының кежигүннери 46 муң чаштар киржир деп планнаттынып турар.

Фестивальга киржириниң ча-гыын кириер дээр болза, харыл-зайыр телефон 8-923-262-03-21, Борис Иванович Кульбистеев.

РЕСПУБЛИКАГА 35 СОЦИАЛ ОБЪЕКТИЛЕР СЕПТЕТТИНЕР

Бо чылдың тудуг сезо-нунун эгезинден бээр Тыва-ның Тудуг яамызы 2011 чыл-да социал адырның объек-тилериниң капитал септелге-

зин чорудар талазы-биле тускай сорулгалыг програм-мазының үштүң ийи кезиниң күүседиптер.

Капитал септелгениң планында кириген 35 албан черлериниң 11-инге септелгени кылып чоруткан. Ол безин акша-төгөрик негээр, аар ажилдар болур—котельнаялар, ка-нализация системалары, бажыңнар-ның адаккы дөжөктери дээш ыш-каш ажилдарны кылып чоруткан.

Яамының дыңнадып турарын езугаар алырга, капитал септелге дарый негеттинип турар черлерге—кадык камгалал—15, өөредилге—6, культура—4, ветеринария албаны—3, Аныяктар болгаш спорт яамызы—2 объектилери хамааржыр деп турар.

ТЫВА МӨГЕЛЕР ТИИЛЭЭН

Бүгү-россияның мастер-лер маргылдаазының 4 деңзи категориязынга Тываның мөгелери тиилеп алган.

Бүгү-россияның «Азияның төвү» маргылдаазының 8 алдын медалының 4-үн Тываның 4 мөгези чаалап алган. Ол маргылдаа июнь 11-12 хүннеринде Кызыл хоорайга болган. Аңаа чедип алганы ти-лелгени Россияның спорт масте-риниң нормативтерин күүсеткени ол кылдыр санаар. Аңаа Россияның

беш регионнарындан—Тывадан, Хакасиядан, Бурятиядан, Крас-ноярск крайдан, Кемерово обла-зындан 110 спортчу киришкен.

Сес деңзи категорияларынга тиилекчи болганнар: 50 килограмм чедир—Кежик Донгак (Красноярск), 55 кг чедир—Солун-оол Мунзук (Тыва), 60 кг чедир—Константин Соктоев (Красноярск), 66 кг чедир—Дмитрий Ленов (Красноярск), 74 кг чедир—Омак Кара-Сал (Тыва), 84 кг чедир—Эртинэ Допуй-оол (Тыва), 96 кг чедир—Эртинэ Допуй-оол (Тыва), 120 кг—Аяс Монгуш (Тыва).

ТЫВАНЫҢ ИХЯ- ЗЫНДА ПОЛИЦИЯ НАЧАЛЬНИГИН ТОМУЙЛААН

2011 чылдың июнь 14-те Россия Федерациязының ИХЯ-зының дужаалын езугаар, а ол ышкаш Россия Федерациязының иштики херектер органнарынга албан ду-гайында Дүрүмге дүүштүр милиция-ның полковниги Аяс Арзыланович Канданга полицияның полковниги деп тускай атты тывыскан. Ол-ла дужаал езугаар полицияның пол-ковниги Аяс Кандан иштики херек-тер сайыдының оралакчызы—поли-ция начальниги албан-дужаалга томуйлаткан.

ТР-ниң албан-езуунун сайтызындан.

ТЫВА РЕСПУБЛИКАНЫҢ КОНСТИТУЦИЯ ХООЙЛУЛАРЫ

«Тыва Республиканың Конституция судунун дугайында» Тыва Республиканың Конституция хойлузунга өскерилгелер кириеринин дугайында

*Тыва Республиканың Дээди Хуралы (парламентизи)
2011 чылдың апрель 25-те хүлээп алган*

1 чүүл

2003 чылдың январь 4-те № 1300 УХ-1 «Тыва Республиканың Конституция судунун дугайында» Тыва Республиканың Конституция хойлузунга («Тувинская правда», 2003 чылдың январь 14-те; 2008 чылдың январь 10-да; «Шын», 2003 чылдың январь 16-да) дараазында өскерилгелерни кириер:

1) 3-кү чүүлде:

а) бешки кезээн күжүн чидирген деп санаар;

б) дараазында уткалыг алдыгы кезекти немээр:

«Тыва Республиканың Конституция суду бо чүүлдүн бирги кезээнде көрдүнген херектерни, бир эвес олардан Тыва Республиканың Конституция судунун судьяларының хуу салым-чолу хамааржыр болза, ындыг таварылгада, көрбейн турар, а ол ышкаш Тыва Республиканың Конституция судун тургузарының чурумун таарыштырбайн турар.»;

2) 5-ки чүүлде:

а) бирги кезээн дараазында эдилге-биле бижиир:

«Тыва Республиканың Конституция суду, бо Конституция хойлузу-биле доктааткан чурум езугаар Тыва Республиканың Баштыңының — Чазаның Даргазының саналдап киригени-биле албан-дужаалыга Тыва Республиканың Дээди Хуралының (парламентизинин) томуйлаары, беш судьялардан тургустанар.»;

б) дөрткү кезээн күжүн чидирген деп санаар;

в) дараазында уткалыг бешки кезекти немээр:

«Тыва Республиканың Конституция судун Россия Федерациязының болгаш Тыва Республиканың хойлузудулгазынга дүүш-түр дүжүргөн бооп болур.»;

3) 7-ги чүүлдүн ийги кезээнде «Федералдыг хойлузудулгага чөрүшкөк болбайн турар кезээнге» деп сөстөрни ап кааптар;

4) 8-ки чүүлдүн бирги кезээнде дөрткү домакты дараазында эдилге-биле бижиир:

«Бо саң-хөө чылында Тыва Республиканың Конституция судун акшаландыраары-биле аңгылаттыг азы ээлчеглиг саң-хөө чылында үндүрүп бээр ужуруг бюджет акша-хөрөңгилеринин хемчээлин эвээжедирин чүгле Тыва Республиканың Судьялар чөвүлелинин чөпшээрели-биле боттандырып болур болгаш он хуудан хөй бооп болбас.»;

5) 40-гу чүүлде:

а) бирги кезээнде «Даргазынга» деп сөстү «Баштыңыга — Даргазынга» деп сөстер-биле, «Улуг Хуралдың Төлээлекчилер палатазының» деп сөстөрни «Дээди Хуралдың (парламентинин)» деп сөстер-биле солур;

б) ийги кезээнде «Улуг Хуралдың Төлээлекчилер палатазы» деп сөстөрни «Дээди Хурал (парламент)» деп сөстер-биле, «Даргазының» деп сөстү «Баштыңының — Даргазының» деп сөстер-биле солур;

в) дөрткү кезээнде «ниити» деп сөстү «доктааткан» деп сөс-биле, «Улуг Хуралдың Төлээлекчилер палатазының» деп сөстөрни «Дээди Хуралдың (парламентинин)» деп сөстер-биле солур;

г) бешки кезээнде «Даргазы» деп сөстү «Баштыңы — Даргазы» деп сөстер-биле, «Улуг Хуралдың Төлээлекчилер палатазынче» деп сөстөрни «Дээди Хуралче (парламенттиже)» деп сөстер-биле солур;

б) 11-ги чүүлдүн бирги кезээнде «Улуг Хуралдың Төлээлекчилер палатазының» деп сөстөрни «Дээди Хуралдың (парламентинин)» деп сөстер-биле солур;

7) 12-ги чүүлдүн бирги кезээнде «Улуг Хуралдың палаталарының» деп сөстөрни «Дээди Хуралдың (парламентинин)» деп сөстер-биле солур;

8) 13-кү чүүлдүн бирги кезээн дараазында эдилге-биле бижиир:

«Тыва Республиканың Конституция судунун судьялары албан-дужаалга алды чыл хуусаада сонгудар.»;

9) 14¹ чүүлдү күжүн чидирген деп санаар;

10) дараазында уткалыг 14² чүүлдү

немээр:

«14² чүүл. Тыва Республиканың Конституция судунун судьязының шалың төлевири Тыва Республиканың Конституция судунун судьяларынга күш-ажыл төлевири «Россия Федерациязында судьяларының эрге-байдалының дугайында» Россия Федерациязының Хойлузунга болгаш «Россия Федерациязының судьяларының болгаш судтар аппараттарының ажылдакчыларының социал камгалалының немелде магадылалдарының дугайында» Федералдыг хойлууга дүүшүр Тыва Республиканың Дээди судунун судьяларынга доктааткан күш-ажыл төлевиринің системазынга таарыштыр тургузар.

Тыва Республиканың Конституция судунун Даргазының албан-дужаал шалыңын Тыва Республиканың Дээди судунун Даргазының албан-дужаал шалыңының деңгелинге, Тыва Республиканың Конституция судунун Даргазының оралакчызының — Тыва Республиканың Дээди судунун Даргазының оралакчызының деңгелинге, Тыва Республиканың Конституция судунун судьязының секретарының — Тыва Республиканың Дээди судунун суд коллегиязының даргазының деңгелинге, Тыва Республиканың Конституция судунун судьязының — Тыва Республиканың Дээди судунун судьязының деңгелинге тургузар.»;

11) 17-ги чүүлдүн үшкү кезээнде «секретарының» деп сөстү «судьязының-секретарының» деп сөстер-биле солур;

12) 18-ки чүүлде:

а) ийги кезээн дараазында эдилге-биле бижиир:

«Тыва Республиканың Конституция судунун судьязының бүрүн эргелерин түр соксадырын, Тыва Республиканың Конституция судунун азы Тыва Республиканың Баштыңының — Чазаның Даргазының киригени-биле хүлээп алганы Тыва Республиканың Дээди Хуралының (парламентизинин) шийтпири-биле боттандыраар.»;

б) дөрткү кезээн дараазында эдилге-биле бижиир:

«Тыва Республиканың Конституция суду, чок болза Тыва Республиканың Баштыңының — Чазаның Даргазының саналдап киригени-биле Тыва Республиканың Дээди Хуралы (парламентизи) судьяның бүрүн эргелерин, оларны түр соксадырынга үндезинин күш чок болурунга чедир, түр соксадыр. Судьяның бүрүн эргелерин катап тургузарын, бо чүүлдүн бирги кезээнин 2-ги пунктузу-биле көрдүнген таварылгадан аңгыда, Тыва Республиканың Конституция судунун азы Тыва Республиканың Баштыңының — Чазаның Даргазының саналдап киригени-биле хүлээп алганы Тыва Республиканың Дээди Хуралының (парламентизинин) шийтпири-биле долдурар.»;

13) 19-ку чүүлде:

а) бирги кезээнин 14-кү пунктузун күжүн чидирген деп санаар;

б) бирги кезээнге дараазында уткалыг 15-ки пунктуу немээр:

«15) Тыва Республиканың Конституция судун дүжүрери.»;

в) үшкү кезээн дараазында эдилге-биле бижиир:

«Бо чүүлдүн бирги кезээнде айтыкан үндезиннер талазы-биле Тыва Республиканың Конституция судунун судьязының бүрүн эргелерин соксадырын Тыва Республиканың Баштыңының — Чазаның Даргазының саналдап киригени-биле, чок болза Тыва Республиканың Конституция судунун киригени-биле Тыва Республиканың Дээди Хуралы (парламентизи) боттандыраар.»;

г) дөрткү кезээн дараазында эдилге-биле бижиир:

«Тыва Республиканың Конституция судунун судьязының бүрүн эргелерин соксадырының дугайында Тыва Республиканың Дээди Хуралының (парламентизинин) доктаалын Тыва Республиканың Баштыңының — Чазаның Даргазының, Тыва Республиканың Конституция судунче чорудар болгаш ол ваканциялар ажыдарының дугайында албан-езузуунуң дыңнадышкыны болур.»;

14) 22-ги чүүлде:

а) 1-ги пунктуда «секретарын» деп сөстү «судьязының-секретарын» деп сөстер-биле солур;

б) 4-кү пунктуда «секретарын» деп сөстү «судьязын-секретарын» деп сөстер-биле солур;

в) 5-ки база 6-гы пунктуларны күжүн чидирген деп санаар;

г) дараазында уткалыг 7-ги пунктуу немээр:

«7) Тыва Республиканың Конституция судунун секретариатының удуртукчузун албан-дужаалга томуйлаары-биле база албан-дужаалдан хостаары-биле Тыва Республиканың Конституция судунун Даргазынга чөпшээрелди бээр.»;

д) дараазында уткалыг 8-ки пунктуу немээр:

«8) Тыва Республиканың Конституция судунун секретариатының дугайында Дүрүмнү бадылаары-биле Тыва Республиканың Конституция судунун Даргазынга чөпшээрелди бээр.»;

15) 23-кү чүүлдү дараазында эдилге-биле бижиир:

«23 чүүл. Тыва Республиканың Конституция судунун Даргазын, Даргазының оралакчызын, судьязын-секретарын сонгууру

1. Тыва Республиканың Конституция судунун Даргазының, Даргазының оралакчызының, судьязының-секретарының кандидатураларын Тыва Республиканың Конституция судунга көөрү-биле Тыва Республиканың Баштыңы — Чазаның Даргазы кириер.

Тыва Республиканың Конституция судунун Даргазының, Даргазының оралакчызының, судьязының-секретарының албан-дужаалыга кандидатураларының дугайында Тыва Республиканың Баштыңының — Чазаның Даргазының саналын Тыва Республиканың Конституция суду, ындыг саналдың кирген хүнүнден эгелээш, ийи неделя дургузунда хуусаада көргөн турар ужуруг.

2. Тыва Республиканың Конституция судунун Даргазын, Даргазының оралакчызын, судьязын-секретарын Тыва Республиканың Конституция судунун судьяларының аразындан аңгы чурум езугаар үш чыл хуусаада чажыт бадылаашкын-биле сонгууру. Тыва Республиканың Конституция судунун Даргазы, Даргазының оралакчызы, судьязы-секретары, бир эвес саналдаан кандидатура дээш Тыва Республиканың Конституция судунун судьяларының нити санындан хөй кези бадылаан болза, ол сонгуткан деп санадыр.

Бир эвес Тыва Республиканың Конституция судунун Даргазының, Даргазының оралакчызының, судьязының-секретарының албан-дужаалыга саналдаан кандидатура бадылаашкынның чогуур санын албаан болза, ынчан Тыва Республиканың Баштыңы — Чазаның Даргазы, ийи неделя дургузунда хуусаада Тыва Республиканың Конституция судунга ол-ла азы өске кандидатураны кирип болур.

Тыва Республиканың Конституция судунун Даргазын, Даргазының оралакчызын, судьязын-секретарын сонгуурун, Тыва Республиканың Конституция судунун, ону парлап үндүргөн хүнден эгелээш, күштүг болур шийтпири-биле долдурар. Тыва Республиканың Конституция судунун Даргазын, Даргазының оралакчызын, судьязын-секретарын сонгууру дугайында айтырыгны көргөн Тыва Республиканың Конституция судунун хуралының протоколун тургузар.

3. Тыва Республиканың Конституция судунун Даргазының, Даргазының оралакчызының, судьязының-секретарының бүрүн эргелеринин хуусаазы төнгөн соонда, Тыва Республиканың Баштыңы — Чазаның Даргазы айтыкан албан-дужаалдарга ол азы өске кандидатураны кирип болур. Тыва Республиканың Конституция судунун чаңгыс база ол-ла судьязы Тыва Республиканың Конституция судунун Даргазының, Даргазының оралакчызының, судьязының-секретарының хүлээлгелерин ийден хөй хуусаада улаштыр күүседип болбас.

4. Тыва Республиканың Конституция судунун Даргазы, Даргазының оралакчызы, судьязы-секретары боттарының бүрүн эргелерин Тыва Республиканың Баштыңының — Чазаның Даргазының адынга кириген хууда бижимел билдиришкени-биле хуусаа бетинде дүжүрүп болур. Тыва Республиканың Баштыңы — Чазаның Даргазы, бир болза, Тыва Республиканың Конституция судунун

Даргазының, Даргазының оралакчы судьязының-секретарының халаа хүлээп алыр болгаш ол шийтпири үндүрер, чок болза, хүлээп алб дугайында билдиришкени ээинге би биле дыңнадыр.

Тыва Республиканың Баштыңы Чазаның Даргазының адынга Тыва Республиканың Конституция судунун Дарга Даргазының оралакчызының, судья секретарының бүрүн эргелерин бетинде соксадырының дугайында база кирген билдиришкенин ол дыышкын чокка хүлээп алыр бол дугайында шийтпири доктааткан езугаар парлап үндүрер.

5. Тыва Республиканың Конституция судунун үштен эвээш эвес судьялары ол ышкаш Тыва Республиканың Баштыңы — Чазаның Даргазының эге киригелери-биле Тыва Республиканың Конституция судунун Тыва Республиканың Конституция судунун Даргазының, Даргазының оралакчызының, судьязының-секретарының эргелерин хуусаа бетинде соксады дугайында айтырыгны, Тыва Республиканың Конституция судунун судьязының э хажытканының дугайында, база ол күш-ажыл корум-чурумун бир удаа э-биле хажытканы, чок болза ботт албан-хүлээлгелерин болур-чогуур эвес база (азы) ак сеткилдин-бил күүсеткени, азы бодунун эргелери эвес ажыглааны дээш, чылдагаанын а саналыга үндезилеп, тургускан бооп

Тыва Республиканың Баштыңының Чазаның Даргазының азы Тыва Республиканың Конституция судунун үштен эвээш судьяларының Тыва Республиканың Баштыңының — Чазаның Даргазының Тыва Республиканың Конституция судунун Даргазының, Даргазының оралакчызының, судьязының-секретарының ституция судунче кириген чылдак айтыкан бижиин, оон Тыва Республиканың Конституция судунга кирген хүнүнд лээш, ийи неделя дургузунда ху көргөн турар ужуруг.

Тыва Республиканың Конституция судунун үштен эвээш эвес судьяларының Тыва Республиканың Баштыңының — Чазаның Даргазының Тыва Республиканың Конституция судунун Даргазының, Даргазының оралакчызының, судьязының-секретарының бүрүн эргелерин хуусаа бетинде соксады дугайында барымдаалыг б көрүп турда, ол айтырыгга хамаар чажыт бадылаашкын чурумун чор албан болур, Тыва Республиканың Конституция суду ол айтырыгны көөрүгө бир хонуктан орай эвесте, чылдак барымдаазын айтыкан бижииктин х зындан аңгыда, кандыг-бир үндез талазы-биле айтырыгны көөрүн сокса болдурбас.

Тыва Республиканың Конституция судунун Даргазының, Даргазының оралакчызының, судьязының-секретарының эргелерин хуусаа бетинде соксады дугайында айтырыгны, Тыва Республиканың Конституция судунун судьяларының санындан хөй кезинин чажыт бадылаашкыннары-биле хүлээп алыр болг шийтпири албан-езузу-биле п үндүргөн хүнден эгелеп күштүг болур, Тыва Республиканың Конституция судунун Даргазының, Даргазының оралакчызы судьязының-секретарының бүрүн эрге хуусаа бетинде соксаттыг деп сан

6. Бир эвес Тыва Республиканың Конституция судунун Даргазының, Даргазының оралакчызының, судьязының-секретарының албан-дужаалы бүрүн эргелеринин хуу төнгени-биле, азы болза бүрүн эрге хуусаа бетинде соксатканы-биле холбо хостуг апаар болза, бо чүүлдүн үндүрүп болгаш ийги кезектеринге дүүшүр соңгулдаларны, вакантылыг олутт ажыткан хүнден эгелээш, ийи айдан татпайн, чорудар. Ындыг болганда, ституция судунун Даргазының, Даргазының оралакчызының, судьязының-секретарының бүрүн эргелеринин хуусаазы таварылгада, чогуур албан-дужаалдыг Тыва Республиканың Конституция судунун Даргазын, Даргазының оралакчы судьязын-секретарын сонгуурунга ч бодунун хүлээлгелерин күүседирин чылаар.»

16) 24-кү чүүлдүн бирги кезээнде:

а) 4-кү пунктуу күжүн чидирген деп санаар;

б) дараазында уткалыг 4¹ пункт немээр:

4) Тыва Республиканың Конституция секретариатының ниити удуртук боттандырар, Тыва Республиканың Конституция судунун чөпшээрели-биле Тыва Республиканың Конституция судунун секретариатының удуртукчузун албан-дужаалдан томуйлаар болгаш албан-дужаалдан Тыва Республиканың Конституция судунун чөпшээрели-биле Тыва Республиканың Конституция судунун секретариатының адында Дүрүмнү бадылаар, Тыва Республиканың Конституция судунун штаттыг секретариаты бадыладыры-биле кириер;»

17) 25-кү чүүлдүн ийги кезээнде «секретариат» деп сөстү «судьязын-секретариат» деп сөстөр-биле солугур;

18) 27-кү чүүлде:

а) чүүлдүн адында «Секретары» деп сөстү «Судьязы-секретары» деп сөстөр-биле солугур;

б) бирги абзацта «Секретары» деп сөстү «Судьязы-секретары» деп сөстөр-биле солугур;

19) 29-кү чүүлдүн бирги кезээн дараа эдилге-биле бижир:

«Тыва Республиканың Конституция судунун судьялары тускай хамаарышпас чүгүл Россия Федерациязының Конституциязынга болгаш хоойлузунга ырытып турар. Оларның хамаарышпас урунун магадылалдарын Россия Федерациязының Конституциязы-биле болгаш ералдыг хоойлу-биле доктаадыр;»

20) 39-кү чүүлдүн бирги кезээнде «күрү-сайлызының дугайында федералдыг кужу-дуга-биле» деп сөстөрни «Россия Федерациязының Үндүрүг дүрүмү-биле» сөстөр-биле солугур;

21) 52-кү чүүлде:

а) бирги домактын ийги кезээнде «кан-даа» деп сөстөрни ап кааптар, «Улуг Хуралдың» деп сөстөрни «Дээди Хуралдың» деп сөстөр-биле солугур;

б) дараазында уткалыг үшкү кезекти өр:

Тыва Республиканың Конституция «ке бижик кирип турар кижилер судка ырының черектерин боду хуузуна азы чорударында чогуур бүрүн эргелиг илекчилер таварыштыр чорудар эрге-бирик кириген кижилерниң черек ырыгазынга бодунун хууда киржилгези, черек талазы-биле оларның төлээлек-болур эргезин казывай турар;»

үшкү болгаш дөрткү кезектерни дөрт-лгаш бешки кезектер кылдыр санаар;

2) 58-кү чүүлдүн үшкү кезээнде «етары» деп сөстүн мурнунга «суд-дарының» деп сөстөрни немээр;

3) 70-кү чүүлдүн ийги кезээнде «бирги-нде» деп сөстөрни «бирги болгаш кезектеринде» деп сөстөр-биле солугур;

4) 72-кү чүүлде:

дөрткү кезээнде «түннел» деп сөстү «тир» деп сөс-биле солугур;

бешки кезээн күжүн чидирген деп р;

5) 75-кү чүүлдүн ийги кезээнде:

бирги абзацта «түннел» деп сөстү «тир» деп сөс-биле солугур;

дөрткү абзацты дараазында эдилге-бижир:

Тыва Республиканың Баштыңына — ның Даргазынга, Тыва Республиканың Хуралында (парламентизинче);»

6) 78-кү чүүлде:

1-ги пунктта «Улуг Хуралдың Хоой-улга палатазы» деп чогуур падежте ни «Дээди Хурал (парламент)» деп

чогуур падежте сөстөр-биле солугур;

б) 2-ги пунктта «Даргазы» деп сөстү «Баштыңы — Даргазы» деп сөстөр-биле солугур;

в) 3-кү пунктта «Улуг Хурал» деп сөстөрни «Дээди Хурал (парламент)» деп сөстөр-биле, «Даргазы» деп сөстү «Баштыңы — Даргазы» деп сөстөр-биле солугур;

г) 4-кү пунктта «Даргазы» деп сөстү «Баштыңы — Даргазы» деп сөстөр-биле солугур;

28) 82-кү чүүлде «Даргазы» деп сөстү «Баштыңы — Даргазы» деп сөстөр-биле, «бир эвес ол шийтирни Хоойлужудулга палатазының депутаттарының үштүн бири база Төлээлекчилер палатазының депутаттарының бештин бири хүлээп алган болза, Тыва Республиканың Улуг Хуралының палатазының» деп сөстөрни «Тыва Республиканың Дээди Хуралы (парламентизи)» деп сөстөр-биле солугур;

29) 90-кү чүүлде «Даргазы» деп сөстү «Баштыңы — Даргазы» деп сөстөр-биле, «Улуг Хуралының палатазы» деп сөстөрни «Дээди Хурал (парламент)» деп сөстөр-биле солугур;

30) 95-кү чүүлде:

а) 4-кү пунктуну күжүн чидирген деп санаар;

б) дараазында уткалыг 4-кү пунктуну немээр:

«4) Тыва Республиканың Конституция судунун секретариатының удуртукчузун албан-дужаалыга томуйлаары-биле база албан-дужаалдан хостаары-биле Тыва Республиканың Конституция судунун Даргазынга чөпшээрелди бээр;»

31) 98-кү чүүлдүн үшкү кезээнде:

а) 2-ги пунктуну күжүн чидирген деп санаар;

б) дараазында уткалыг 3-кү пунктуну немээр:

«3) Тыва Республиканың Конституция судунун секретариатының дугайында Дүрүмнү бадылаары-биле Тыва Республиканың Конституция судунун Даргазынга чөпшээрелди берип турар;»

2 чүүл

Бо Тыва Республиканың Конституция хоойлузунун эдилгезинде 2003 чылдың январь 4-те № 1300 УХ-1 «Тыва Республиканың Конституция судунун дугайында» Тыва Республиканың Конституция хоойлузунун 13-кү чүүлүн дүрүм бо Конституция хоойлузунун күштүг болуп киреринге чедир томуйлаткан Тыва Республиканың Конституция судунун судьяларына хамаарыштыр таравас.

3 чүүл

2007 чылдың декабрь 28-те № 571 УХ-11 «Тыва Республиканың Конституция судунун дугайында» Тыва Республиканың Конституция хоойлузунга өскерилгелер кириеринин дугайында Тыва Республиканың Конституция хоойлузун («Тувинская правда», 2008 чылдың январь 10-да) күжүн чидирген деп санаар.

4 чүүл

Бо Конституция хоойлузу, ону албан-езузу-биле парлаан хунден эгелеп күштүг болур.

Тыва Республиканың Чазааның Даргазы Ш. КАРА-ООЛ.
Кызыл хоорай
2011 чылдың май 16
№ 611 ДХ-1

«Тыва Республиканың Чазааның Даргазының эрге-айдалының дугайында» Тыва Республиканың Конституция хоойлузунга өскерилгелер кириеринин дугайында

Тыва Республиканың Дээди Хуралы (парламентизи)
2011 чылдың май 24-те хүлээп алган

үүл

13 чылдың январь 4-те № 97 УХ-1 «Тыва Республиканың Чазааның Даргазының эргели-нин дугайында» Тыва Республиканың Конституция хоойлузунга («Тувинская правда», 2003 чылдың январь 16-да; «Тувинская правда», 2008 чылдың январь 22-де) дараа-өскерилгелерни кириер:

Конституция хоойлузунун адында «зының» деп сөстү «Баштыңының — нының» деп сөстөр-биле солугур;

Конституция хоойлузунун кирилде-де «Даргазының» деп сөстү «Баштыңы — Даргазының» деп сөстөр-биле солугур;

1-ги чүүлде:

а) чүүлдүн адында «Даргазы» деп сөстү «Баштыңы — Даргазы» деп сөстөр-биле солугур;

б) чүүлдүн сөзүглелинде «Даргазының» деп сөстү «Баштыңының — Даргазының» деп сөстөр-биле солугур;

4) 2-ги чүүлде:

а) чүүлдүн адында «Даргазының» деп сөстү «Баштыңының — Даргазының» деп сөстөр-биле солугур;

б) бирги кезээнде «Даргазының» деп сөстү «Баштыңының — Даргазының» деп сөстөр-биле солугур, «Улуг Хурал» деп сөстөр-биле солугур, «Дээди Хурал (парламент)» деп сөстөр-биле солугур;

в) ийги кезээнде «Даргазының» деп

сөстү «Баштыңының — Даргазының» деп сөстөр-биле солугур, «каттышкан» деп сөстү ап кааптар, «Улуг Хуралдың палатазының» деп сөстөрни «Дээди Хуралдың (парламентинин)» деп сөстөр-биле солугур;

г) үшкү кезээнде «Даргазы» деп сөстү «Баштыңы — Даргазы» деп сөстөр-биле солугур;

5) 3-кү чүүлде:

а) чүүлдүн адында «Даргазының» деп сөстү «Баштыңының — Даргазының» деп сөстөр-биле солугур;

б) бирги кезээнде «Улуг Хуралдың палатазының» деп сөстөрни «Дээди Хуралдың (парламентинин)» деп сөстөр-биле солугур;

в) ийги болгаш үшкү кезектеринде чогуур падежте «Даргазы» деп сөстү чогуур падежте «Баштыңы — Даргазы» деп сөстөр-биле солугур;

6) 4-кү чүүлде:

а) чүүлдүн адында «Даргазының» деп сөстү «Баштыңының — Даргазының» деп сөстөр-биле солугур;

б) чүүлдүн сөзүглелинде «Даргазы» деп сөстү «Баштыңы — Даргазы» деп сөстөр-биле солугур;

7) 5-кү чүүлде:

а) чүүлдүн адында «Даргазының» деп сөстү «Баштыңының — Даргазының» деп сөстөр-биле солугур;

б) чүүлдүн сөзүглелинде чогуур падежте «Даргазы» деп сөстү чогуур падежте «Баштыңы — Даргазы» деп сөстөр-биле солугур;

8) 6-кү чүүлде:

а) чүүлдүн адында «Даргазы» деп сөстү «Баштыңы — Даргазы» деп сөстөр-биле солугур;

б) бирги кезээнде «Даргазы» деп сөстү «Баштыңы — Даргазы» деп сөстөр-биле солугур;

в) ийги кезээнде:

бирги абзацта «Даргазы» деп сөстү «Баштыңы — Даргазы» деп сөстөр-биле солугур;

алдыгы абзацты күжүн чидирген деп санаар;

он бешки абзацта «Улуг Хуралдың Төлээлекчилер палатазында» деп сөстөрни «Дээди Хуралда (парламентиде)» деп сөстөр-биле солугур;

он чедиги абзацты дараазында эдилге-биле бижир:

«Федералдыг хоойлу-биле көрдүнгөн таварылгаларда, муниципалдыг тургузугнун баштыңын азы тус чер чагыргазының баштыңын албан-дужаалындан халаарының дугайында хоойлу-дүрүм актызын үндүрер;»

чээрбиги абзацта «Даргазынга» деп сөстү «Баштыңынга — Даргазынга» деп сөстөр-биле солугур;

чээрби ийги абзацта «Улуг Хуралдың Хоойлужудулга палатазында» деп сөстөрни «Дээди Хуралда (парламентиде)» деп сөстөр-биле солугур;

г) үшкү кезээнде «Даргазының» деп сөстү «Баштыңының — Даргазының» деп сөстөр-биле солугур;

9) 7-кү чүүлде:

а) чүүлдүн адында «Даргазының» деп сөстү «Баштыңының — Даргазының» деп сөстөр-биле солугур;

б) чүүлдүн сөзүглелинде чогуур падежте «Даргазы» деп сөстү чогуур падежте «Баштыңы — Даргазы» деп сөстөр-биле солугур;

10) 8-кү чүүлдүн бирги кезээнде:

а) бирги абзацта «Даргазы» деп сөстү «Баштыңы — Даргазы» деп сөстөр-биле солугур;

б) ийги абзацты дараазында эдилге-биле бижир:

«Тыва Республиканың күүсекчи эрге-чагырга органнының структуразын Тыва Республиканың Конституциязынга дүүштүр бадылаар;»

11) 9-кү чүүлде:

а) чүүлдүн адында «Даргазының» деп сөстү «Баштыңының — Даргазының» деп сөстөр-биле солугур;

б) чүүлдүн сөзүглелинде чогуур падежте «Даргазы» деп сөстү чогуур падежте «Баштыңы — Даргазы» деп сөстөр-биле солугур;

12) 10-кү чүүлде:

а) чүүлдүн адында «Даргазының» деп сөстү «Баштыңының — Даргазының» деп сөстөр-биле солугур, «Тыва Республиканың Улуг Хуралының болгаш ооң палатазының» деп сөстөрни «Тыва Республиканың Дээди Хуралының (парламентизинин)» деп сөстөр-биле солугур;

б) бирги кезээнде:

бирги абзацта «Даргазы» деп сөстү «Баштыңы — Даргазы» деп сөстөр-биле солугур;

ийги абзацта «Улуг Хуралдың палатазында» деп сөстөрни «Дээди Хуралда (парламентиде)» деп сөстөр-биле солугур;

үшкү абзацта «Улуг Хуралга» деп сөстөрни «Дээди Хуралга (парламентиге)» деп сөстөр-биле солугур;

дөрткү абзацта «Улуг Хуралдың» деп сөстөрни «Дээди Хуралдың (парламентинин)» деп сөстөр-биле солугур, «азы ооң палатазының бирээзин» деп сөстөрни ап кааптар;

бешки абзацта «Тыва Республиканың Улуг Хуралының болгаш ооң палатазының» деп сөстөрни «Тыва Республиканың Дээди Хуралының (парламентизинин)» деп сөстөр-биле, «Улуг Хуралдың шилип алган (сонгуп алган) палатазын» деп сөстөрни «сонгуктан Дээди Хурал (парламент)» деп сөстөр-биле солугур;

алдыгы абзацта «Улуг Хуралдың» деп сөстөрни «Дээди Хуралдың (парламентинин)» деп сөстөр-биле солугур, «болгаш ооң палатазын» деп сөстөрни ап кааптар;

чедиги абзацта «Улуг Хуралдың палатазының» деп сөстөрни «Дээди Хуралдың (парламентинин)» деп сөстөр-биле солугур;

в) ийги кезээнде «Улуг Хуралдың палатазы» деп сөстөрни «Дээди Хуралдың (парламентинин)» деп сөстөр-биле, «ол палатазын удуртукчузу» деп сөстөрни «Тыва Республиканың Дээди Хуралының (парламентизинин) Даргазы» деп сөстөр-биле солугур, «Даргазынга» деп сөстү «Баштыңынга — Даргазынга» деп сөстөр-биле, «Даргазының чогуур төлээзинге» деп сөстөрни «Баштыңының — Даргазының төлээзинге» деп сөстөр-биле солугур, «Улуг Хуралдың палатазында» деп сөстөрни «Дээди Хуралда (парламентиде)» деп сөстөр-биле солугур;

г) үшкү кезээнде «Даргазы» деп сөстү «Баштыңы — Даргазы» деп сөстөр-биле, «Улуг Хуралдың палатазы» деп сөстөрни «Дээди Хурал (парламент)» деп сөстөр-биле солугур;

д) дөрткү кезээнде «Улуг Хуралдың Хоойлужудулга палатазынче» деп сөстөрни «Дээди Хуралче (парламентиге)» деп сөстөр-биле, «Даргазының» деп сөстү «Баштыңының — Даргазының» деп сөстөр-биле солугур;

13) 11-кү чүүлде:

а) чүүлдүн адында «Даргазының» деп сөстү «Баштыңының — Даргазының» деп сөстөр-биле солугур;

б) чүүлдүн сөзүглелинде чогуур падежте «Даргазы» деп сөстү чогуур падежте «Баштыңы — Даргазы» деп сөстөр-биле солугур;

14) 12-кү чүүлдү дараазында эдилге-биле бижир:

«12 чүүл. Тыва Республиканың Баштыңына — Чазааның Даргазынга хамааржыр орулгаларның болгаш эт-хөрөңгилеринин дугайында медээлер

Тыва Республиканың Баштыңы — Чазааның Даргазы чылдың-на, отчеттук чылдың дараазында чылының апрель 30-ден орай-татпайн, Россия Федерациязының Президентизинин күрүне албанының болгаш кадрлар айтырыгларының талазы-биле Эргелелинче дараазында медээлерни кириер хүлээлгелиг:

а) отчеттук үениң дургузунда (январь 1-ден декабрь 31-ге чедир) шупту дөстөрдөн алган (акша шанналын, пенсияны, пособиени, өске-даа төлөлгелерни киригени-биле) бодунун орулгаларының дугайында медээлерни, а ол ышкаш аңаа өңчү эргезинге хамааржыр эт-хөрөңгизинин дугайында, база отчеттук үениң төнгени-биле бодунун эт-хөрөңги хевирлиг хүлээлгелеринин дугайында медээлерни;

б) отчеттук үениң дургузунда (январь 1-ден декабрь 31-ге чедир) өг-бүлезинин болгаш назы четпээн уругларының шупту дөстөрдөн алган орулгаларының дугайында (шалыңын, пенсиязын, пособиени, өске-даа төлөлгелерин кады санааны-биле), а ол ышкаш оларга өңчү эргезинге хамааржыр эт-хөрөңгизинин дугайында медээлерни, база отчеттук үениң төнгени-биле оларның эт-хөрөңги хевирлиг хүлээлгелеринин дугайында медээлерни;»

15) 13-кү чүүлде:

а) чүүлдүн адында «Даргазының» деп сөстү «Баштыңының — Даргазының» деп сөстөр-биле солугур;

б) чүүлдүн сөзүглелинде «Даргазының» деп сөстү «Баштыңының — Даргазының» деп сөстөр-биле солугур;

16) 14-кү чүүлде:

а) чүүлдүн адында «Даргазының» деп сөстү «Баштыңының — Даргазының» деп сөстөр-биле солугур;

б) чүүлдүн сөзүглелинде чогуур падежке «Даргазы» деп сөстү чогуур падежке «Баштыңы — Даргазы» деп сөстөр-биле солугуур;
17) 15-ки чүүлде чогуур падежке «Даргазы» деп сөстү чогуур падежке «Баштыңы — Даргазы» деп сөстөр-биле солугуур;
18) 16-гы чүүлде:

а) чүүлдүн адында «Даргазының» деп сөстү «Баштыңының — Даргазының» деп сөстөр-биле солугуур;

б) чүүлдүн сөзүглелинде «Даргазының» деп сөстү «Баштыңының — Даргазының» деп сөстөр-биле солугуур;

19) 17-ги чүүлдү дараазында эдилге-биле бижири:

«17 чүүл. Тыва Республиканың Баштыңының — Чазааның Даргазының бүрүн эргелерин хуусаа бетинде соксадыры

Тыва Республиканың Баштыңы — Чазааның Даргазы бүрүн эргелерин күүседирин хуусаа бетинде дараазында таварылгада соксадыр:

а) ол өлгенде;

б) федералдыг хоойлу-биле доктааткан чурум езугаар болгаш үндезиннер-биле Тыва Республиканың Дээди Хуралы (парламентизи) аңаа бүүрэвезин илереткени-биле холбаштыр Россия Федерациязының Президентизи ону албан-дужаалындан хостаанда;

в) бодунуң күзели-биле ол халашканда;

г) бодунуң күлээлгелерин болур-чогуур-биле эвес күүсеткени дээш Россия Федерациязының Президентизи бүүрелин чидиргени-биле холбаштыр, а ол ышкаш федералдыг хоойлу-биле көрдүнгөн өске-даа таварылгаларда, Россия Федерациязының Президентизи албан-дужаалындан ону хостаанда;

д) ону суд харысалга онаап болбас азы харысалга онаары кызыгаарлыг деп санаанда;

е) ону суд ис чок чиккени-биле билдинмес азы өлген деп чарлаанда;

ж) аңаа хамаарыштыр судтун буруудаткан шийткелди күштүг болуп киргенде;

з) Россия Федерациязының кызыгаарындан дашкаар доктаамал чурттаары-биле үнүп чорулганда;

и) ол Россия Федерациязының хамааты эргезин чидиргенде, ол даштыкы күрүнениң хамаатызы эргени чедип алганда, азы болза

чурттаар эргелиг шынзылганы азы даштыкы күрүнениң девискээринге Россия Федерациязының хамаатызының доктаамал чурттаар эргезин бадыткап турар өске-даа документини алганда.

Тыва Республиканың Баштыңының — Чазааның Даргазының бүрүн эргелерин хуусаа бетинде соксадырының дугайында шийтпирни Россия Федерациязының Президентизиниң саналдап киригени-биле, бо чүүлдүн «а», «б», «в» база «г» пунктулары-биле көрдүнгөн таварылгалардан аңгыда, Тыва Республиканың Дээди Хуралы (парламентизи) хүлээп алыр.

Бо чүүлдүн «б», «в» база «г» пунктулары-биле көрдүнгөн таварылгаларда, Тыва Республиканың Баштыңының — Чазааның Даргазының бүрүн эргелерин хуусаа бетинде соксадырының дугайында шийтпирни Россия Федерациязының Президентизи хүлээп алыр.»

20) 18-ки чүүлде:

а) чүүлдүн адында «Даргазының» деп сөстү «Баштыңының — Даргазының» деп сөстөр-биле солугуур;

б) бирги кезээнде «Даргазы» деп сөстү «Баштыңы — Даргазы» деп сөстөр-биле солугуур;

21) 19-ку чүүлде:

а) чүүлдүн адында «Даргазының» деп сөстү «Баштыңының — Даргазының» деп сөстөр-биле солугуур;

б) чүүлдүн сөзүглелинде «Даргазы» деп сөстү «Баштыңы — Даргазы» деп сөстөр-биле солугуур;

22) 20-ги чүүлдү дараазында эдилге-биле бижири:

«20 чүүл. Түннел дүрүмнер

Тыва Республиканың Баштыңына — Чазааның Даргазына болгаш Тыва Республиканың Чазаанга боттарының нормативтиг хоойлу-дүрүм актыларын бо Конституция хоойлузу-биле дүүштүрерин саналдаар.»

2 чүүл

Бо Конституция хоойлузу, ону албан-езузу-биле парлаан хүнден эгелеп күштүг болур.

Тыва Республиканың Чазааның Даргазы Ш. КАРА-ООЛ.

Кызыл хоора

2011 чылдың июнь 10.

№ 657 ДХ-1

«Тыва Республиканың Чазааның дугайында» Тыва Республиканың Конституция хоойлузунга өскерилгелер кириеринин дугайында

Тыва Республиканың Дээди Хуралы (парламентизи)
2011 чылдың май 24-те хүлээп алган

1 чүүл

2003 чылдың декабрь 31-де № 95 УХ-1 «Тыва Республиканың Чазааның дугайында» Тыва Республиканың Конституция хоойлузунга («Тувинская правда», 2004 чылдың февраль 20-де, декабрь 7-де; 2009 чылдың июль 30-де; 2010 чылдың январь 21-де; «Шың», 2004 чылдың март 3-те; 2009 чылдың июль 23-те; 2010 чылдың январь 19-та) дараазында өскерилгелерни кириер:

1) 2-ги чүүлдүн бирги кезээнде «Даргазының» деп сөстү «Баштыңының — Даргазының» деп сөстөр-биле солугуур;

2) 4-кү чүүлде «Даргазының» деп сөстү «Баштыңының — Даргазының» деп сөстөр-биле солугуур;

3) 5-ки чүүлде «Тыва Республиканың - Чазааның Даргазының кижигүннеринден» деп сөстөрни «Тыва Республиканың Баштыңының — Чазааның Даргазының кижигүннеринден» деп сөстөр-биле солугуур;

4) 6-гы чүүлде:

а) бирги кезээнде «Даргазы» деп сөстү «Баштыңы — Даргазы» деп сөстөр-биле, «Улуг Хуралдың Хоойлужудулга палатазы-биле» деп сөстөрни «Дээди Хурал-биле (парламент-биле)» деп сөстөр-биле солугуур;

б) ийиги — дөрткү кезектеринде «Даргазы» деп сөстү «Баштыңы — Даргазы» деп сөстөр-биле солугуур;

5) 7-ги чүүлде:

а) бирги кезээнде «Даргазы» деп сөстөрни «Баштыңы — Даргазы» деп сөстөр-биле, «Улуг Хуралдың Хоойлужудулга палатазы-биле» деп сөстөрни «Дээди Хурал-биле (парламент-биле)» деп сөстөр-биле солугуур;

б) үшкү кезээнде «Улуг Хуралдың Хоойлужудулга палатазы» деп сөстөрни «Дээди Хурал (парламент)» деп сөстөр-биле, «Даргазы» деп сөстөрни «Баштыңы — Даргазы» деп сөстөр-биле солугуур;

в) дөрткү кезээнде чогуур падежке «Улуг Хуралдың Хоойлужудулга палатазы» деп

сөстөрни чогуур падежке «Дээди Хурал (парламент)» деп сөстөр-биле, «Даргазының» деп сөстөрни «Баштыңының — Даргазының» деп сөстөр-биле солугуур;

г) бешки кезээнде «Даргазы» деп сөстү «Баштыңы — Даргазы» деп сөстөр-биле, чогуур падежке «Улуг Хуралдың Хоойлужудулга палатазы» деп сөстөрни чогуур падежке «Дээди Хурал (парламент)» деп сөстөр-биле солугуур;

6) 8-ки чүүлде:

а) бирги кезээнде «Улуг Хуралдың Хоойлужудулга палатазы» деп сөстөрни «Дээди Хурал (парламент)» деп сөстөр-биле, «берген» деп сөстү «берген» деп сөс-биле солугуур;

б) ийиги кезээнде «Улуг Хуралдың Хоойлужудулга палатазының» деп сөстөрни «Дээди Хуралдың (парламентиниң)» деп сөстөр-биле солугуур;

в) үшкү кезээнде «Улуг Хуралдың Хоойлужудулга палатазының» деп сөстөрни «Дээди Хуралдың (парламентиниң)» деп сөстөр-биле, «Даргазына» деп сөстү «Баштыңына — Даргазына» деп сөстөр-биле солугуур;

г) дөрткү кезээнде «Даргазы» деп сөстү «Баштыңы — Даргазы» деп сөстөр-биле солугуур, «Улуг Хуралдың Хоойлужудулга палатазының» деп сөстөрни «Дээди Хуралдың (парламентиниң)» деп сөстөр-биле солугуур;

7) 9-ку чүүлде чогуур падежке «Улуг Хуралдың Хоойлужудулга палатазы» деп сөстөрни чогуур падежке «Дээди Хурал (парламент)» деп сөстөр-биле, «хүлээп алган» деп сөстөрни «хүлээп алган» деп сөстөр-биле солугуур;

8) 10-гу чүүлде «Тыва Республиканың Чазааның Даргазы» деп сөстөрни ап кааптар;

9) 11-ги чүүлде:

а) 1-ги пунктда «Улуг Хуралдың палаталары» деп сөстөрни «Дээди Хуралдың

(парламентиниң)» деп сөстөр-биле солугуур;

б) 9-ку пунктда «Даргазының» деп сөстү «Баштыңының — Даргазының» деп сөстөр-биле солугуур;

10) 13-кү чүүлде:

а) бирги кезээнде «культураның» деп сөстүн соонга «күш-культураның болгаш» деп сөстөрни немээр;

б) үшкү кезээнде:

3-кү пунктда «Улуг Хуралдың Хоойлужудулга палатазынче» деп сөстөрни «Дээди Хуралче (парламенттиже)» деп сөстөр-биле солугуур;

5-ки пунктуну дараазында эдилге-биле бижири:

«5) Тыва Республиканың күрүнө өнчүзүн Россия Федерациязының болгаш Тыва Республиканың хоойлужудулгазынга дүүштүр удуртур болгаш башкаар, а ол ышкаш федералдыг хоойлуларга болгаш Россия Федерациязының өске-даа нормативтиг хоойлу-дүрүм актыларынга дүүштүр Тыва Республикага дамчыдып берген федералдыг өнчүнү эргелеп-башкаар;»

8-ки пунктка «, терроризмге болгаш экстремизме удур хөделири» деп сөстөрни немээр;

26-гы пунктуну күжүн чидирген деп санаар;

44-кү пунктда «Даргазының» деп сөстү «Баштыңының — Даргазының» деп сөстөр-биле солугуур;

11) 15-ки чүүлде:

а) бирги болгаш үшкү кезектерде «Даргазының» деп сөстү «Баштыңының — Даргазының» деп сөстөр-биле солугуур;

б) бешки кезекте «Даргазы-биле» деп сөстү «Баштыңы — Даргазы-биле» деп сөстөр-биле солугуур;

12) 16-гы чүүлде

а) чүүлдүн адында «Даргазының» деп сөстү «Баштыңының — Даргазының» деп сөстөр-биле солугуур;

б) чүүлдүн сөзүглелинде «Даргазы» деп сөстү «Баштыңы — Даргазы» деп сөстөр-биле солугуур;

13) 18-ки чүүлдүн ийиги кезээнде «Даргазына» деп сөстү «Баштыңына — Даргазына» деп сөстөр-биле солугуур;

14) 19-ку чүүлдүн ийиги кезээнде «Даргазының» деп сөстү «Баштыңының — Даргазының» деп сөстөр-биле солугуур;

15) 20-ги чүүлдүн 4-кү пунктузунда «Улуг Хуралдың Хоойлужудулга палатазынче» деп сөстөрни «Дээди Хуралче (парламенттиже)» деп сөстөр-биле солугуур;

16) 21-ги чүүлде:

а) ийиги база үшкү кезектерде «Даргазы» деп сөстү «Баштыңы — Даргазы» деп сөстөр-биле солугуур;

б) чедиги кезектин 7-ги пунктузунда «Даргазының» деп сөстү «Баштыңының — Даргазының» деп сөстөр-биле солугуур;

17) 22-ги чүүлде:

а) бирги кезээнде «Даргазының» деп сөстү «Баштыңының — Даргазының» деп сөстөр-биле, «база катап соңгуткан Дарганың» деп сөстөрни «Баштыңының — Даргазының бүрүн эргелерин берген» деп сөстөр-биле солугуур;

б) ийиги кезээнде «Улуг Хуралдың Хоойлужудулга палатазының» деп сөстөрни «Дээди Хуралдың (парламентиниң)» деп сөстөр-биле, чогуур падежке «Даргазы» деп сөстү чогуур падежке «Баштыңы — Даргазы» деп сөстөр-биле солугуур;

в) үшкү кезекте «Даргазының» деп сөстү «Баштыңының — Даргазының» деп сөстөр-биле солугуур;

18) 23-кү чүүлде «Даргазы» деп сөстү «Баштыңы — Даргазы» деп сөстөр-биле солугуур;

19) 24-кү чүүлде:

а) чүүлдүн адында «Даргазының» деп сөстү «Баштыңының — Даргазының» деп сөстөр-биле солугуур;

б) чүүлдүн сөзүглелинде «Даргазы» деп сөстү «Баштыңы — Даргазы» деп сөстөр-биле солугуур;

20) ҮІ эгениң адында «Улуг Хуралдың палаталарының» деп сөстөрни «Дээди Хуралдың (парламентиниң)» деп сөстөр-биле солугуур;

21) 25-ки чүүлде:

а) бирги кезээнде «Улуг Хуралда» деп сөстөрни «Дээди Хуралда (парламенттиде)» деп сөстөр-биле солугуур;

б) ийиги кезээнде «Улуг Хуралдың Хоойлужудулга палатазынче» деп сөстөрни «Дээди Хуралче (парламенттиже)» деп сөстөр-биле, «Улуг Хуралдың палаталары» деп сөстөрни «Дээди Хурал (парламент)»

деп сөстөр-биле солугуур, «оларның» сөстү «оон» деп сөс-биле, «регламенттери-биле» деп сөстөрни «Регламентти-биле» деп сөстөр-биле солугуур;

в) дөрткү кезээнде «Улуг Хуралда» сөстөрни «Дээди Хуралда (парламенттиде)» деп сөстөр-биле солугуур;

г) бешки болгаш алдыгы кезектерде чогуур падежтерде «Улуг Хуралдың палаталарынче» деп сөстөрни чогуур падежте «Дээди Хуралче (парламенттиже)» деп сөстөр-биле солугуур;

22) 26-гы чүүлде:

а) чүүлдүн адында «Улуг Хурал палаталарының» деп сөстөрни «Дээди Хуралдың (парламентиниң)» деп сөстөр-биле, «оларның» деп сөстү «оон» деп сөс-биле солугуур;

б) бирги кезээнде «Улуг Хуралдың палаталарының» деп сөстөрни «Дээди Хурал (парламентиниң)» деп сөстөр-биле, «оларның» деп сөстү «оон» деп сөс-биле, «Улуг Хуралдың палаталарының регламентти-биле» деп сөстөрни «Дээди Хуралдың (парламентиниң) Регламентти-биле» деп сөстөр-биле солугуур;

в) ийиги кезээнде «Улуг Хуралдың палаталарының» деп сөстөрни «Дээди Хурал (парламентиниң)» деп сөстөр-биле, «Даргазы» деп сөстү «Баштыңы — Даргазы» деп сөстөр-биле солугуур;

23) 27-ги чүүлде:

а) чүүлдүн адында «Улуг Хурал палаталарының» деп сөстөрни «Дээди Хуралдың (парламентиниң)» деп сөстөр-биле солугуур;

б) бирги кезээнде «Улуг Хуралдың палаталарының» деп сөстөрни «Дээди Хуралдың (парламентиниң)» деп сөстөр-биле, «оларның» деп сөстү «оон» деп сөс-биле, «палаталарының регламенттери-биле» деп сөстөрни «Тыва Республиканың Дээди Хуралының (парламентиниң) Регламентти-биле» деп сөстөр-биле солугуур;

в) ийиги кезээнде «Улуг Хуралдың палаталары» деп сөстөрни «Дээди Хурал (парламентиниң)» деп сөстөр-биле, «палаталарының хуралдары» деп сөстөрни «Тыва Республиканың Дээди Хуралының (парламентиниң) хуралдары» деп сөстөр-биле солугуур;

г) үшкү кезээнде чогуур падежке «Улуг Хуралдың палатазы» деп сөстөрни чогуур падежке «Дээди Хурал (парламент)» деп сөстөр-биле солугуур;

24) 28-ки чүүлде:

а) чүүлдүн адында «Улуг Хурал палаталарының» деп сөстөрни «Дээди Хуралдың (парламентиниң)» деп сөстөр-биле солугуур;

б) бирги болгаш ийиги кезектерде «Улуг Хуралдың палаталарының» деп сөстөрни «Дээди Хуралдың (парламентиниң)» деп сөстөр-биле солугуур;

в) үшкү кезээнде чогуур падежке «Улуг Хуралдың палаталары» деп сөстөрни чогуур падежке «Дээди Хурал (парламент)» деп сөстөр-биле, «хүлээп ап турарлар» деп сөстөрни «хүлээп ап турар» деп сөстөр-биле, «регламенттери-биле» деп сөстөрни «Регламентти-биле» деп сөстөр-биле солугуур;

25) 28-чүүлде:

а) чүүлдүн адында «Улуг Хурал палаталарының» деп сөстөрни «Дээди Хуралдың (парламентиниң)» деп сөстөр-биле солугуур;

б) чүүлдүн сөзүглелинде чогуур падежке «Улуг Хуралдың палаталарынче» деп сөстөрни чогуур падежке «Дээди Хуралче (парламенттиже)» деп сөстөр-биле солугуур;

26) 32-ги чүүлде «Даргазының» деп сөстү «Баштыңының — Даргазының» деп сөстөр-биле солугуур;

27) 34-кү чүүлдүн ийиги кезээнин ийиги абзазында «база катап соңгуткан Даргазының» деп сөстөрни «Баштыңының — Даргазының бүрүн эргелерин берген» деп сөстөр-биле солугуур;

28) 35-ки чүүлдү дараазында эдилге-биле бижири:

«35 чүүл. Тыва Республиканың Чазааның Аппарады

Тыва Республиканың Чазааның ажык-чорудулгазын хандыраары-биле база Тыва Республиканың Чазааның хүлээп алган шийткелдерин Тыва Республиканың күүседир эрге-чагырга органнарының күүседир дээш контролду организаастаары-биле Тыва Республиканың Чазааның Аппарады тургузар. Тыва Республиканың Чазааның Аппарады Тыва Республиканың Дээди Хуралы-биле (парламентти-биле) удуртаткан.

харылзаалыг ажылдаар.

Тыва Республиканың Баштыңы — Чазаа-
Даргазы Тыва Республиканың Баштыңы-
Чазаның Даргазының Канцелярия-
болгаш Тыва Республиканың Чазааның
Аппаратын (моон ыңай — Канцелярия бол-
гаш Аппарат дээн) тургузар.

Канцелярияның болгаш Аппараттың
дугайында Дүрүмнү Тыва Республиканың
Баштыңы — Чазааның Даргазы бадылаар.

Канцелярия болгаш Аппарат бодунун
ажыл-чорудулгазын Тыва Республиканың
Баштыңының — Чазааның Даргазының
болгаш Аппаратты Чазак Даргазының ора-
мачызы — Тыва Республиканың Чазааның
Даргазының Канцеляриязының болгаш Ча-
зааның Аппаратының удуртукчузу баштаар.

Канцелярияның болгаш Аппараттың
структуразын, штадын, ажылдакчыларының
күш-ажыл төлевиринин фондунун хем-

чээлин, база ол ышкаш Канцелярияны бол-
гаш Аппаратты тудуп ажылдадырының
чарыгдалдарын күрүнө эрге-чагыргазының
күүсекчи органнарының хүлээлгезин күүсе-
дип ажылдаарына Тыва Республиканың
республика бюджетинин чарыгдалдарының
иштинге Тыва Республиканың Баштыңы —
Чазааның Даргазы бадылаар.»;

29) 37-ги чүүлде «Даргазы» деп сөстү
«Баштыңы — Даргазы» деп сөстөр-биле со-
луур.

2 чүүл

Бо Конституция хоойлузу, ону албан-
езузу-биле парлаан хүнден эгелеп күштүг
болур.

**Тыва Республиканың Чазааның Даргазы
Ш. КАРА-ООЛ.**

Кызыл хоорай

2011 чылдың июнь 10

№ 659 ДХ-1

«Тыва Республикада эптештирилге судьяларының дугайында» Тыва Республиканың Конституция хоойлузунга өскерилгелер киреринин дугайында

Тыва Республиканың Дээди Хуралы (парламентизи)
2011 чылдың май 24-те хүлээп алган

1 чүүл

1999 чылдың ноябрь 4-те № 363 «Тыва
республикада эптештирилге судьяларының
дугайында» Тыва Республиканың Консти-
туция хоойлузунга («Тувинская правда»,
1999 чылдың ноябрь 25-те; 2000 чылдың
январь 12-де, октябрь 12-де; 2004 чылдың
январь 7-де; 2007 чылдың декабрь 13-те;
2010 чылдың декабрь 28-те; «Шын», 2007
чылдың декабрь 13-те; 2010 чылдың декабрь
1-те) дараазында өскерилгелерни кириер:

1) 6-гы чүүлдү дараазында эдилге-биле
жириер:

«6 чүүл. Эптештирилге судьяларынга
болгаш эптештирилге судьяларының албан-
жаалына кандидаттарга кылыр негел-
лер

Эптештирилге судьяларынга болгаш
эптештирилге судьяларының албан-дужаа-
нга кандидаттарга «Россия Федера-

циясында судьяларның эрге-байдалының
дугайында» Россия Федерациязының
Хоойлузу-биле доктааткан негелделерни
кылыр.»;

2) дараазында уткалыг 12' чүүлдү
немээр:

«12' чүүл. Эптештирилге судьяларының
профессионал эде белеткелин эртеринин
болгаш мергежилин бедидеринин чуруму,
хуусаалары болгаш хевирлери

1. Судьяның албан-дужаалына бир
дугаар томуйлаткан эптештирилге судьязы
судьяларның профессионал эде белеткелин
болгаш мергежилин бедидеринин боттан-
дырып турар дээди профессионал болгаш
немелде профессионал өөредилгенин
өөредилге албан черлеринде өөредилге
хевирлерин профессионал эде белеткелди
болгаш судтарга стажировканы эртер, ол
үдө шалыңы хевээр артар.

2. Эптештирилге судьязы эргежок
чугула апарганда, ынчалза-даа үш чылда
бирээден эвээш эвес катап, ол үеде
шалыңы хевээр арттырышаан, судьяның
профессионал эде белеткелин болгаш
мергежилин бедидерин боттандырып
турар дээди профессионал болгаш
немелде профессионал өөредилгенин
өөредилге албан черлеринде өөредилге
хевирлеринге профессионал эде
белеткелди болгаш судтарга
стажировканы, а ол ышкаш өске-даа
хевирлерге мергежилин бедидер
хүлээлгелиг.

3. Эптештирилге судьяларының
профессионал эде белеткел эртеринин
болгаш мергежилин бедидеринин чурумун
болгаш хуусааларын, а ол ышкаш
эптештирилге судьязын профессионал эде
белеткел эртеринден болгаш мергежилин
бедидеринден хостаарының үндезинин
Россия Федерациязының Суд
департаментинин Тыва Республика

талазы-биле Эргелели-биле база Тыва
Республиканың Дээди суду-биле дугуржулга
езугаар Тыва Республиканың күүсекчи эрге-
чагыргазының Тыва Республиканың
Чазааның төлээлтирген органы тодарадыр.

4. Эптештирилге судьяларының про-
фессионал эде белеткелин болгаш мерге-
жилин бедидерин Тыва Республиканың
республика бюджетинин акша-хөрөңги-
зинден боттандырыр болгаш Тыва Респу-
бликаның күүсекчи эрге-чагыргазының Тыва
Республиканың Чазааның төлээлтирген
органы хандыраар.».

2 чүүл

Бо Конституция хоойлузу, ону албан-
езузу-биле парлаан хүнден эгелеп күштүг
болур.

**Тыва Республиканың Чазааның
Даргазы Ш. КАРА-ООЛ.**

Кызыл хоорай

2011 чылдың июнь 10

№ 661 ДХ-1

«Чер дугайында» Тыва Республиканың Конституция хоойлузунун 13 чүүлүгө өскерилгелер кириер дугайында'

Тыва Республиканың Дээди Хуралы (парламентизи)
2011 чылдың май 24-те хүлээп алган

1 чүүл

2004 чылдың ноябрь 27-де № 886 УХ-1
«Чер дугайында» Тыва Республиканың
Конституция хоойлузунун («Шын», 2004
чылдың декабрь 16-да; 2007 чылдың июнь
5-те; 2008 чылдың май 15-те; 2009 чылдың
январь 20-де, апрель 21-де, май 15-те, июль
28-те; 2011 чылдың февраль 17-де, апрель
9-та; «Тувинская правда», 2005 чылдың март
25-те, декабрь 30-де; 2007 чылдың июнь 5-
те; 2008 чылдың апрель 29-та; 2009 чылдың
январь 30-де, апрель 9-та, июль 30-де; 2011
чылдың февраль 11-де, апрель 12-де) 13-кү
чүүлүгө, дараазында уткалыг абзац-биле
5-ки пунктуу немел, өскерилгени кириер:

«албан ажыл-чорудулгазын боттанды-
рары-биле (албан-хүлээлгелерин күүседири-
биле) холбаштыр айылга таварышкан

(өлген) иштики херектер органнарының
ажылдакчыларының өг-бүлелеринге чурттап
турар черинин аайы-биле;

полицияның төлээлтирген участок
шагдаазына муниципалдыг тургузугну
шуут-ла ажылдап турар административтиг
участогунун девискээринге.».

2 чүүл

Бо Конституция хоойлузу, ону албан-
езузу-биле парлаан хүнден эгелээш, он
хонук эрткен соонда күштүг болур.

**Тыва Республиканың Чазааның
Даргазы Ш. КАРА-ООЛ.**

Кызыл хоорай

2011 чылдың июнь 10

№ 663 ДХ-1

ТЫВА РЕСПУБЛИКАНЫҢ ХООЙЛУЛАРЫ

«Тыва Республикада күрүнениң аныктар политиказының дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунга өскерилгелер кириеринин дугайында

Тыва Республиканың Дээди Хуралы (парламентизи)
2011 чылдың май 24-те хүлээп алган

1 чүүл

1999 чылдың август 17-де № 316 «Тыва
публикада күрүнениң аныктар полити-
казының дугайында» Тыва Республиканың
Хоойлузунга («Тувинская правда», 2000
чылдың январь 20-де; 2001 чылдың ноябрь
1-де; 2002 чылдың январь 1-де; 2004 чылдың
январь 16-да; «Шын», 2001 чылдың ноябрь
1-де) дараазында өскерилгелерни кириер:

1) 3-кү чүүлдү дараазында эдилге-биле
жириер:

«3 чүүл. Тыва Республикада күрүнениң
яктар политиказының дугайында Тыва
республиканың хоойлузунда
Күрүнениң аныктар политиказының
казы-биле Тыва Республиканың хоойлу-
улгазы Россия Федерациязының Кон-
ституциязынга, федералдыг хоойлуларга,
Россия Федерациязының өске-даа норма-
иг хоойлу-дүрүм актыларынга, Тыва
республиканың Конституциязынга, Тыва Рес-
публиканың хоойлуларынга, Тыва Респу-
бликаның оон өске-даа нормативтиг хоойлу-
м актыларынга болгаш бо Хоойлуга
зилеттинер.»;

«Тыва Республиканың чурттакчы чонунун санитар- эпидемиологтуг менди-чаагай чоруунун дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунун 29 чүүлүгө өскерилге кириер дугайында

Тыва Республиканың Дээди Хуралы (парламентизи)
2011 чылдың май 24-те хүлээп алган

1 чүүл

2006 чылдың июль 13-те № 1875 УХ-1
«Тыва Республиканың чурттакчы чонунун

санитар-эпидемиологтуг менди-чаагай
чоруунун дугайында» Тыва Республиканың
Хоойлузунун («Тувинская правда», 2006

чылдың август 3-те; 2007 чылдың июнь 7-
де; 2008 чылдың январь 31-де, декабрь 31-
де; «Шын», 2007 чылдың июнь 5-те; 2008
чылдың декабрь 30-де) 29-ку чүүлүнүн 6-
гы кезээне, «күрүнениң санитар-эпидемио-
логтуг хайгааралы» деп сөстөрни «Тыва
Республиканың чурттакчы чонунун санитар-
эпидемиологтуг менди-чаагай чоруун
хандыраар адырда контролдаар болгаш
хайгаараар талазы-биле хүлээлгелерин»

деп сөстөр-биле солугуру-биле, өскерилгени
кириер.

2 чүүл

Бо Хоойлу 2011 чылдың июнь 29-тан
эгелеп күштүг болур.

**Тыва Республиканың Чазааның
Даргазы Ш. КАРА-ООЛ.**

Кызыл хоорай

2011 чылдың июнь 10

№ 669 ДХ-1

«Туберкулезка удур дуза болгаш чурттакчы чонну туберкулезтан камгалаарының дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунун 8 чүүлүгө өскерилге кириер дугайында

Тыва Республиканың Дээди Хуралы (парламентизи)
2011 чылдың май 24-те хүлээп алган

1 чүүл

1996 чылдың декабрь 31-де № 696
«Туберкулезка удур дуза болгаш чурттакчы
чонну туберкулезтан камгалаарының дуга-
йында» Тыва Республиканың Хоойлузунун
(«Тувинская правда», 1997 чылдың март 15-
те; 2001 чылдың май 24-те; 2003 чылдың
январь 16-да; 2004 чылдың декабрь 31-де;
2008 чылдың январь 31-де; 2011 чылдың
январь 18-те; «Шын», 2004 чылдың декабрь
31-де; 2008 чылдың февраль 5-те; 2011 чыл-
дың январь 13-те) 8-ки чүүлүнүн 1-ги кезээ-
не, «Россия Федерациязының Кадык камга-
лалының яамызының болгаш Тыва Респу-
бликаның Кадык камгалалының, эм аймаа

болгаш техногенниг хандырылганының
талазы-биле яамызының нормативтиг акты-
лары-биле доктаадыр» деп сөстөрни «кадык
камгалалының талазы-биле күүсекчи эрге-
чагырганың федералдыг органы бадылаар»
деп сөстөр-биле солуп, өскерилгени кириер.

2 чүүл

Бо Хоойлу ону албан-езузу-биле пар-
лаан хүнден эгелээш, он хонук эрткен
соонда күштүг болур.

**Тыва Республиканың Чазааның
Даргазы Ш. КАРА-ООЛ.**

Кызыл хоорай

2011 чылдың июнь 10

№ 672 ДХ-1

«Тыва Республиканың күрүнениң хамааты албанының айтырыгларының дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунун 9 чүүлүгө өскерилгелер кириеринин дугайында

Тыва Республиканың Дээди Хуралы (парламентизи)
2011 чылдың май 24-те хүлээп алган

1 чүүл

2006 чылдың апрель 21-де № 1739 УХ-1

«Тыва Республиканың күрүнениң хамааты
албанының айтырыгларының дугайында»

Тыва Республиканың Хоойлузунуң («Шын», 2006 чылдың май 11-де, июль 11-де; 2008 чылдың сентябрь 2-де; 2009 чылдың июнь 2-де; 2010 чылдың май 13-те, декабрь 28-те; 2011 чылдың апрель 2-де; «Тувинская правда», 2006 чылдың август 2-де; 2007 чылдың июль 31-де; 2008 чылдың август 26-да; 2009 чылдың май 28-те; 2010 чылдың май 6-да, декабрь 30-де; 2011 чылдың апрель 5-те) 9 чүүлүнге, 3-кү кезээн дараазында эдилге-биле бижип, өскерилгени кирир:

«3. Тыва Республиканың хамааты албан-хаакчызынга ээлчеглиг класстыг албан-дужаалды мурнунда берген класстыг албан-дужаалынга хамааты албанынга турар кылдыр доктааткан хуусаазы төнгөн соонда, база ол хамааты албанының көрдүнгөн класстыг албан-дужаалынга дең азы Тыва Республиканың хамааты албан-хаакчызынга тыпсыр класстыг албан-дужаалдан элээн улуг албан-дужаалды ээлеп турда, тыпсыр.

Тыва Республиканың хамааты албанынга турар кылдыр дараазында хуусааларны доктаадып турар:

а) 2 база 3 класстыг Тыва Республиканың күрүнениң чингине чөвүлекчизиниң класстыг албан-дужаалдарында — үш чылдан эвээш эвес;

б) 2 база 3 класстыг Тыва Республиканың күрүнениң чөвүлекчизиниң класстыг албан-дужаалдарында — ийи чылдан эвээш эвес;

в) 2 база 3 класстыг Тыва Республиканың күрүнениң хамааты албанының чөвүлекчизиниң класстыг албан-дужаалдарында — ийи чылдан эвээш эвес;

г) 2 база 3 класстыг Тыва Республиканың күрүнениң хамааты албанының референтизиниң класстыг албан-дужаалдарында — бир чылдан эвээш эвес;

д) 2 база 3 класстыг Тыва Республиканың күрүнениң хамааты албанының секретарының класстыг албан-дужаалдарында — бир чылдан эвээш эвес.

1 класстыг Тыва Республиканың күрүнениң чөвүлекчизиниң, 1 класстыг Тыва Республиканың күрүнениң хамааты албанының чөвүлекчизиниң, 1 класстыг Тыва Республиканың күрүнениң хамааты албанының референтизиниң, 1 класстыг Тыва Республиканың күрүнениң хамааты албанының секретарының

класстыг албан-дужаалдарында хуусаа доктаатпайн турар.

Тыва Республиканың хамааты албан-хаакчызын хамааты албанының элээн улуг албан-дужаалынга томуйлап турда, аңаа, бир эвес мурнунда берген класстыг албан-дужаалынга хамааты албанынга турар кылдыр доктааткан хуусаазы төнгөн болза, ол ышкаш база ол хамааты албанының албан-дужаалынга Тыва Республиканың хамааты албан-хаакчызынга тыпсып турар класстыг албан-дужаалга дең азы оон элээн улуг класстыг албан-дужаал көрдүнгөн турда, ээлчеглиг класстыг албан-дужаалды тывыскан бооп болур.

Тыва Республиканың хамааты албан-хаакчызын оон мурнунда ээлеп турганындан хамааты албанының элээн улуг албан-дужаал бөлүүнге хамааржыр хамааты албанының албан-дужаалынга томуйлап турда, бир эвес ол класстыг албан-дужаал Тыва Республиканың хамааты албан-хаакчызының класстыг албан-дужаалындан бедик бооп турар болза, айтыкан албан-хаакчыга хамааты албанының ол албан-дужаал бөлүүнге бир дугаар болуп турар класстыг албан-дужаалды тывыскан бооп болур. Айтыкан таварылгада класстыг албан-дужаалды мурнунда берген класстыг албан-дужаалга хамааты албанының дараалашкаан сагывайн база үргүлчүлдин барымдаалабайн, тыпсыр.

Тыва Республиканың хамааты албан-хаакчызын элээн улуг албан-дужаалга томуйлап турда, Тыва Республиканың хамааты албан-хаакчызынга класстыг албан-дужаалды шыналганы чедишкенин эрткен соонда, а бир эвес шыналга эртери көрдүмзүн болза, ынчан ону хамааты албанының албан-дужаалынга томуйлаан соонда, үш ай болганда тыпсыр.

2 чүүл

Бо Хоойлу, ону албан-езузу-биле парлаан хүнден эгелээш, он хонук эрткенде, күштүг болур.

Тыва Республиканың Чазааның Даргазы Ш. КАРА-ООЛ.

Кызыл хоорай

2011 чылдың июнь 10

№ 674 ДХ-1

«Тыва Республиканың девискээринге хөй-ниитиниң хемчеглерин эрттирериниң дугайында дыңнадыгны бээриниң чурумунуң дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунуң 1 чүүлүнге өскерилге кирир дугайында

Тыва Республиканың Дээди Хуралы (парламентизи) 2011 чылдың май 24-те хлээп алган

1 чүүл

2006 чылдың май 17-де № 1777 УХ-1 «Тыва Республиканың девискээринге хөй-ниитиниң хемчеглерин эрттирериниң дугайында дыңнадыгны бээриниң чурумунуң дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунуң («Шын», 2006 чылдың май 25-те; «Тувинская правда», 2006 чылдың июнь 2-де) 1-ги чүүлүнүн 1-ги пунктузунга, «шажын-чы каттыжышкыннарның» деп сөстөрнүн соонга «, оон иштинде транспорт херек-

селдерин ажыглааны-биле» деп сөстөрнү немеп, өскерилгени кирир.

2 чүүл

Бо Хоойлу ону албан-езузу-биле парлаан хүнден эгелээш, он хонук эрткен соонда күштүг болур.

Тыва Республиканың Чазааның Даргазы Ш. КАРА-ООЛ.

Кызыл хоорай

2011 чылдың июнь 10

№ 676 ДХ-1

Эвээш санныг үндезин чон тожу-тываларының общиназының уставынче өскерилгелер кирирениң дугайында, дүжүрениң азы бот-тараарының дугайында шийтпирлээриниң дугайында дыңнадыгны чорударының чурумунуң болгаш хуусааларының дугайында

Тыва Республиканың Дээди Хуралы (парламентизи) 2011 чылдың май 24-те хлээп алган

Бо Хоойлу 2000 чылдың июль 20-де № 104-ФХ «Россия Федерациязының Соңгу чүктүн, Сибириң болгаш Ыраккы Чөөн чүктүн эвээш санныг үндезин чоннарының общиналарын организастаарының ниити принциптериниң дугайында» Федералдыг хоойлуга дүүштүр эвээш санныг үндезин чон тожу-тываларының общиназының (моон ыңай — эвээш санныг чоннуң общиназы дээн) уставынче өскерилгелер кирир дугайында, дүжүрениң азы бот-тараарының дугайында шийтпирлээриниң дугайында дыңнадыгны тус чер бот-башкарылга органынче чорударының чурумун болгаш хуусаазын тодарадып турар.

1 чүүл. Бо Хоойлуң күштүг болур адыры

Бо Хоойлуң күжү бодунуң ажыл-чорудулгазын Тыва Республиканың девискээринде боттандырып турар эвээш санныг чоннуң (ог-бүлө, төрөл-бөлүк), девискээр-кожа-хелбээ) общиналарынга хамаарыштыр тараар.

2 чүүл. Уставынче өскерилгелер кирир дугайында дыңнадыгны эвээш санныг чоннуң общиназының тус чер бот-башкарылга органынче чорударының чуруму болгаш хуусаазы

1. Бодунуң уставында өскерилгелериниң дугайында эвээш санныг чоннуң общиназы

Тыва Республиканың муниципалдыг районунуң девискээринде бодунуң ажыл-чорудулгазын боттандырып турар тус чер бот-башкарылга органынче бижимел хевирге дыңнадыр ужурлуг.

2. Эвээш санныг чоннуң общиназының уставынче өскерилгелер кирирениң дугайында дыңнадыгны, коммерция эвес организациялар бүрүткээр адырда төлээлеттирген күүсекчи эрге-чагырганың федералдыг органының девискээр органынга ыңдыг өскерилгелерниң күрүнө бүрүткелин кылган хүнден эгелээш, үжен хонук дургузунда чорудар.

3. Дыңнадыгга эвээш санныг чоннуң общиназының кижигүннериниң ниити хуралының (чыгыжының) протоколун, эвээш санныг чоннуң общиназының уставынче кирип турар өскерилгелерни болгаш кириген өскерилгелерни барымдаалавышаан, эвээш санныг чоннуң общиназының уставын кожар.

4. Дыңнадыгны холга тутсур дугайында дыңнадышкынның чагаа-биле чорудар, азы болза адрестээн кижиге хол үжүүн салдыргаш бээр.

3 чүүл. Дүжүрениң азы бот-тараарының дугайында шийтпирлээриниң дугайында дыңнадыгны эвээш санныг чоннуң общиназының тус чер бот-башкарылга органынче чорударының чуруму болгаш хуусаазы

1. Бир эвес эвээш санныг чоннарының общиназы күрүнө бүрүткелин эртпээн болза, ыңдыг таварылгада, ону дүжүрениң азы бот-тараарының дугайында шийтпирни Тыва Республиканың муниципалдыг районунуң, девискээринге бодунуң ажыл-чорудулгазын боттандырып турган тус чер бот-башкарылга органынче чорудар.

2. Бот-тараарының дугайында эвээш санныг чоннуң общиназының кижигүннериниң ниити хуралының (чыгыжының) про-

«Тыва Республикада автомобиль оруктарының дугайында болгаш орук ажыл-чорудулгазының дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунга өскерилгелер кирирениң дугайында

Тыва Республиканың Дээди Хуралы (парламентизи) 2011 чылдың май 24-те хлээп алган

1 чүүл

2008 чылдың ноябрь 28-те № 966 УХ-11 «Тыва Республикада автомобиль оруктарының дугайында болгаш орук ажыл-чорудулгазының дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунга («Шын», 2008 чылдың декабрь 9-та; 2009 чылдың май 21-де; 2010 чылдың январь 19-та; «Тувинская правда», 2008 чылдың декабрь 25-те, декабрь 27-де; 2009 чылдың май 28-те; 2010 чылдың февраль 4-те) дараазында өскерилгелерни кирир:

1) 3-кү чүүлүн 5-ки пунктузунда «турар черлер» деп сөстөрнүн соонга «(тургузар)» деп сөстү немээр;

2) 10-гу чүүлүн 3-кү пунктузунда «ужур-утказы» деп сөстөрнүн соонга «айтыкан автомобиль оруктарының участоктарының» деп сөстөрнү немээр;

3) 12-ги чүүлүн 1-ги кезээниң үшкү абазында «Даргазы» деп сөстү «Баштыңы — Даргазы» деп сөстөр-биле солугу;

4) 14-кү чүүлүн 1-ги кезээн дараазында эдилге-биле бижири:

«1. Автомобиль оруктарын тударын автомобиль оруктарының кадагалалын хандырап сорулгалар-биле, база ол ышкаш орук шимчээшкенин, оон иштинде автомобиль оруктарына машина-техникаларның үзүктел чок шимчээшкенин болгаш ыңдыг шимчээшкенин айыыл чок болурунун байдалдарын сагыры-биле техниктиг регламентилерниң негелделеринге дүүштүр боттандыраар.»;

5) 25-ки чүүлүн 1-ги пунктузун дараазында эдилге-биле бижири:

«1) телевириг автомобиль оруктарын, автомобиль оруктарының телевириг участоктарын ажыглаар таварылгалардан болгаш федералдыг хоойлуга дүүштүр автомобиль оруктарына транспорт шимчээшкенин түр када кызыгаарлаар азы түр соксадыр таварылгалардан аңгыда, Россия Федерациязының иштинге ниити

токолунуң капсырылгасы-биле ону дүжүрениң азы бот-тараарының дугайында шийтпирни азы эвээш санныг чоннуң общиназын дүжүрениң фактызын бадыт турар чогуур актыны, ыңдыг шийтпирни хлээп алган хүнден эгелээш, үжен хонук дургузунда чорудар.

3. Шийтпирни холга тутсур дугайында дыңнадышкынның чагаа-биле чорудар азы болза адрестээн кижиге хол үжүүн салдыргаш бээр.

4 чүүл. Тыва Республиканың чамд хоойлужудулга актыларын күжүн чидген деп санаары

Бо Хоойлуң күштүг болуп кир хүнүнден эгелээш, дараазында хоойлуларны күжүн чидирген деп санаары.

1) 2004 чылдың июль 6-да № 802 УХ-1 «Эвээш санныг үндезин чон тожу-тываларының төрөл-бөлүк общиназының дугайында» («Тувинская правда», 2004 чылдың июль 13-те; «Шын», 2004 чылдың июль 13-те) Тыва Республиканың Хоойлузун;

2) 2004 чылдың ноябрь 8-те № 874 УХ-1 «Эвээш санныг үндезин чон тожу-тываларының төрөл-бөлүк общиназының дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузун 17-ги чүүлүнге өскерилгелер кирир дугайында» («Тувинская правда», 2004 чылдың ноябрь 16-да; «Шын», 2004 чылдың ноябрь 23-те) Тыва Республиканың Хоойлузун.

5 чүүл. Бо Хоойлуң күштүг болур кирири

Бо Хоойлу ону албан-езузу-биле парлаан хүнден эгелээш, он хонук эрткен соонда күштүг болур.

Тыва Республиканың Чазааның Даргазы Ш. КАРА-ООЛ.

Кызыл хоорай

2011 чылдың июнь 10

№ 678 ДХ-1

ажыгалдың автомобиль оруктарын хамаарыштыр машина-техникалар чорудуру пассажирлер, чүктөр сөөртүлгезин хос болгаш телевири чокка боттандыраар;»;

6) 27-ги чүүлде:

а) 1-ги кезээнде:

дараазында уткалыг 2' пункту немер:

«2') ажылдаваз байырлалдар болгаш дыштаныр хүннер бүдүүзүнде, ажылдаваз байырлалдар база дыштаныр хүннерде машина-техникаларның улуг күштүг шимчээшкенин үезинде, база ол ышкаш автомобиль оруктарының эң-не долдур чорутушактарында;»;

3-кү пункту дараазында эдилге-биле бижири:

«3) федералдыг хоойлулар-биле көрдүнгөн оон өске-даа таварылгаларда, чурттаачылыг черлерниң кызыгаарларын регионалдыг азы муниципалдар аразы, тус чер уjur-дузалыг автомобиль оруктарын хамаарыштыр, оон иштинде оларны эрттирилге аргаларын бедидер сорулгалар биле, - Тыва Республиканың хоойлужудулгазы-биле.»;

6) 2-ги кезээн дараазында эдилге-биле бижири:

«2) Регионалдыг азы муниципалдар аразы, тус чер уjur-дузалыг автомобиль оруктарына хамаарыштыр транспорт херекселдериниң шимчээшкенин түр када кызыгаарлаарын азы соксадырын Тыва Республиканың Чазааның доктааткан чурумузугаар боттандыраар.».

2 чүүл

Бо Хоойлу ону албан-езузу-биле парлаан хүнден эгелеп күштүг болур.

Тыва Республиканың Чазааның Даргазы Ш. КАРА-ООЛ

Кызыл хоорай

2011 чылдың июнь 10

№ 682 ДХ-1

«Тыва Республикада хоорай тудушкунун ажил-чорудулгазының дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунга өскерилгелер кириеринин дугайында

Тыва Республиканың Дээди Хуралы (парламентизи) 2011 чылдың май 24-те хүлээп алган

1 чүүл

2006 чылдың июнь 23-те № 1741 УХ-1 Тыва Республикада хоорай тудушкунун ажил-чорудулгазының дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунга («Тувинская правда», 2006 чылдың август 2-де; 2007 чылдың июнь 16-да, август 2-де; 2008 чылдың январь 31-де; 2009 чылдың июнь 6-да; 2010 чылдың февраль 9-та; «Шын», 2007 чылдың июнь 5-те, август 23-те; 2009 чылдың июнь 13-та; 2010 чылдың январь 19-та) дараазында өскерилгелерни кириер:

1) 4-кү чүүлде:

а) адында «Улуг Хуралдың» деп сөстөрнү «Дээди Хуралдың (парламентиниң)» деп сөстөр-биле солугур;

б) бирги абзацта «Улуг Хуралдың» деп сөстөрнү «Дээди Хуралдың (парламентиниң)» деп сөстөр-биле солугур;

2) 6-гы чүүлде:

а) адында «Даргазының» деп сөстү аштыңының — Даргазының» деп сөстөр-биле солугур;

б) бирги абзацта «Даргазы» деп сөстү аштыңы — Даргазы» деп сөстөр-биле солугур;

в) 1-ги пунктта «девискээр планнаашкының документи-лериниң төлевилел-иниң күрүне экспертизаның» деп сөс-ни ал кааптар, «5 база 5.1 пункттарда ттынган» деп сөстөрнү «5.1 пунктта ттан» деп сөстөр-биле солугур, «Россия Федерациязының девискээр планнаашкының документи-лериниң төлевилел-де-ниң күрүне экспертизаның» деп сөстөрнү ааптар;

г) 2-ги пунктта «девискээр планнаашкының документи-лериниң төлевилел-иниң күрүне экспертизаның» деп сөс-ни ал кааптар;

д) 11-ги чүүлдү дараазында эдилге-биле кир:

11 чүүл. Тыва Республиканың девискээр планнаашкының схемазын үнде-эр талазы-биле материалдар

Тыва Республиканың девискээр планнаашкының схемазын үндезилээр тала-иле материалдарны Россия Федерация-ның Хоорай тудушкунун дүрүмүнге түр сөзүглел хевиринге болгаш карта элиг кылдыр ажилдап кылыр.

Тыва Республиканың девискээр планнаашкының схемазын үндезилээр тала-иле материалдарның сөзүглел хеви-ре кирер чүүлдер:

Тыва Республиканың социал-эконо-м хөгжүлдениң республикага ужу-руг объектилер тургузарын боттан-п турар Програмазының дугайында элер;

республика ужу-рузалыг объекти-гузарының шилип алган вариантызын девискээрге ажыглаанының анали-үндезининге барымдаа, ону хөгжү-үн боол болгу дег угланышкын-ы болгаш ону ажыглаарының баш бу-ар айтып турар кызыгаарлаашкын-ы;

тургузары-биле планнап турар рес-ка ужу-рузалыг объектилерни чо-девискээрниң комплекстиг хөгжүл-ге болгу дег салдарының үнелелин р.

Тыва Республиканың девискээр план-ының схемазын үндезилээр ма-лдарның составынче кирип турар парны чүгле Тыва Республиканың кээр планнаашкының схемазын

ажылдап кылыр девискээрге хамаарыштыр тургузар. Айыткан карталарга дараазында чүүлдерни көргүзөр:

1) муниципалдыг тургузуларның — Тыва Республиканың хоойлузу-биле доктаат-кан чурум езугаар бадылаан хоорай округ-тарының, муниципалдыг тургузуларның, суурларның кызыгаарларын;

2) капитал тудуг объектилерин, тургу-зарын планнап турар республика ужу-рузалыг объектилерни тодарадырынга сал-дар чедирип турар өске-даа объектилерни, девискээрлерни, зоналарны, оон иштинде:

а) Россия Федерациязының девискээр планнаашкының документи-леринге, Тыва Республиканың девискээр планнаашкы-ның документи-леринге, муниципалдыг тургузуларның девискээр планнаашкы-ның документи-леринге дүүштүр тургузары-биле планнап турар федералдыг ужу-рузалыг объектилерни, республика ужу-рузалыг объектилерни, тус чер ужу-рузалыг объектилерни;

б) тускай экономиктиг зоналарны;

в) федералдыг, республика, тус чер ужу-рузалыг онза камгалалдыг бойдус девискээрлерин;

г) культура салгалдарының объекти-лериниң девискээрлерин;

д) тускай байдалдарда ажыглаар де-вискээрлерлиг зоналарны;

е) бойдус болгаш техногенниг шинчилиг онза байдалдар тыптырының айылы бар девискээрлерин;

ж) оон-даа өске объектилерни, оон-даа өске девискээрлерни база (азы) зоналар-ны.;

4) 12-ги чүүлдү дараазында эдилге-биле бижиер:

«12 чүүл. Тыва Республиканың девискээр планнаашкының схемаларында кирип турар девискээр планнаашкының дугайында дүрүмнер

Тыва Республиканың девискээр планнаашкының схемаларында кирип турар девискээр планнаашкының дугайында дүрүмнерге тургузары-биле планнап турар республика ужу-рузалыг объектилерни хевирлериниң, херээниң болгаш аттарының, оларның кол шынарларының, оларның турар чериниң дугайында медээлерни (муниципалдыг районнуң, суурнуң, хоорай округунуң, чурттакчылыг черниң адын айтыр), а ол ышкаш тускай байдалдарда ажыглаар девискээрлерлиг зоналарның характеристикаларын, бир эвес ындыг зоналарны тургузары ол объектилерни тургузары-биле холбаштыр негеттинип турар болза, айтыр.»;

5) 26-гы чүүлде:

а) 1-ги кезээнге «, федералдыг ужу-рузалыг объектилер, республика ужу-рузалыг объектилер, тус чер ужу-рузалыг объектилер тургузарын планнап турар зоналарның» деп сөстөрнү немээр;

б) 9-ку кезектиң 5-ки пунктузунда «кудумчу-орук четкизинге» деп сөстөрнү соонга «, турар черлер (тургузар черлер) кылырының схемазын кирип болур» деп сөстөрнү немээр.

2 чүүл

Бо Хоойлу ону албан-езузу-биле пар-лаан хүнден эгелеп күштүг болуп кирер.

Тыва Республиканың Чазаның Даргазы Ш. КАРА-ООЛ.

Кызыл хоорай
2011 чылдың июнь 10
№ 684 ДХ-1

«Тыва Республикада муниципалдыг тургузуларның тээлекчи органнарының депутаттарының соңгулдаларының йында (холушак болгаш дең-дески соңгулда системалары)» Тыва Республиканың Хоойлузунга өскерилгелер кириеринин дугайында

Тыва Республиканың Дээди Хуралы (парламентизи) 2011 чылдың май 24-те хүлээп алган

үүл

6 чылдың июль 13-те № 1936 УХ-1

«Тыва Республикада муниципалдыг тур-гузуларның тээлекчи органнарының

депутаттарының соңгулдаларының дуга-йында (холушак болгаш дең-дески соң-гулда системалары)» Тыва Республиканың Хоойлузунга («Тувинская правда», 2006 чылдың июль 22-де; 2007 чылдың август 2-де; 2008 чылдың январь 25-те; 2010 чылдың май 26-да; «Шын», 2006 чылдың июль 22-де; 2007 чылдың август 28-те; 2008 чылдың январь 15-те; 2010 чылдың январь 19-та, май 13-те) дараазында өскерилгелерни кириер:

1) 29-ку чүүлдүң 3-кү кезээн дараазында эдилге-биле бижиер:

«3. Комиссияларның соңгулдалар бе-леткээри-биле база эрттирери-биле дорт холбашкан шитпирлерин күрүнениң азы муниципалдыг өйлеп үнер парлалга үндү-рүлгелеринге парлар, азы болза оон өске-даа арга-биле соңгукчуларга медээ кылдыр чедирер, база ол ышкаш өске-даа массалыг информация чепсектеринче дамчыдар. Кандидаттар дугайында медээлер кирип турар соңгулда комиссияларының шитпир-лерин парлап турда (медээ кылдыр чеди-рип), кандидаттың паспортунуң азы хамаа-тының паспортун солуп турар документи-зиниң сериязын болгаш номерин, ону ты-выскан чылын, паспорт азы хамаатының паспортун солуп турар документини берген органның адын азы кодун парлавас ужу-руг, а кандидаттың чурттап турар чериниң адресиниң орнунга Россия Федерация-зының субъектининиң, районунуң, хоора-йының азы оон чурттап турары чуртта-чылыг чериниң адын айтыр.»;

2) 33-кү чүүлдүң 2-ги кезээн дараазында эдилге-биле бижиер:

«2. Соңгулда каттыжышкынының ады болза, хөй-ниити каттыжышкыннарын бүрүткээр талазы-биле хүлээлгелерни бот-тандыраары-биле төлээлтирген күүсекчи эрге-чагырганың федералдыг органының тывысканы юридиктиг эргелиг черлерниң чаңгыс аай күрүне реестринге соңгулда каттыжышкынының дугайында бижилге кириериниң фактызын бадыткап турар документи-де айыткан ады болур. Юри-диктиг эргелиг чер болбап турар соңгулда каттыжышкынының ады, ону тургуза-рының дугайында шитпирде айыткан ады болур.»;

3) 39-ку чүүлде:

а) 6-гы кезекте сөөлгү домакты дараа-зында эдилге-биле бижиер: «Соңгулда комиссиязы документи-лер хүлээп алган хүнден эгелээш, үш хонук дургузунда, соңгулда каттыжышкынының депшиткен кандидаттарының даңзызын шынзыдар азы даңзыны шынзыдарындан ойталаар.»;

б) 7-ги кезекти ««Политиктиг партиялар дугайында» Федералдыг хоойлу-биле көр-дүнген кандидаттарның даңзызын депши-деринге негелделерни сагывазы, »;

«Административтиг хоойлу-дүрүм үрээшкinnerиниң дугайында Тыва Республиканың кодекизи» Тыва Республиканың Хоойлузунга өскерилгелер кириеринин дугайында

Тыва Республиканың Дээди Хуралы (парламентизи) 2011 чылдың май 24-те хүлээп алган

1 чүүл

2008 чылдың декабрь 30-де № 905 УХ-11 «Административтиг хоойлу-дүрүм үрээшкinnerиниң дугайында Тыва Республиканың кодекизи» Тыва Республиканың Хоойлузунга («Шын», 2009 чылдың январь 22-де, июль 23-те, ноябрь 12-де; 2010 чылдың май 13-те; 2011 чылдың январь 13-те; «Тувинская правда», 2009 чылдың январь 30-де, август 6-да, ноябрь 17-де; 2010 чылдың май 6-да; 2011 чылдың январь 13-те) дараазында өскерилгелерни кириер:

1) 12 эгеге дараазында уткалыг 12.10 чүүлдү немээр:

«12.10 чүүл. Тыва Республиканың Са-налга палатазының албан-дужаалдыг кижилериниң контроль хүлээлгелериниң талазы-биле бүрүн эргелерин боттандыраарыга шаптыктаары;

Тыва Республиканың Саналга палатазы-ның албан-дужаалдыг кижилериниң Тыва Республиканың хоойлузу-биле көрдүнген контроль хүлээлгелериниң талазы-биле бү-рүн эргелерин күүседиринге шаптык-таары;

албан-дужаалдыг кижилерге 1000-дан 2000 рубль чедир хемчээлге админи-

4) 45-ки чүүлдүң 6-гы кезээниң 5-ки пунктузун дараазында эдилге-биле бижиер:

«5) соңгукчуларның кандидатты бүрүт-кээри-биле кириген шынның хол үжүүнүң четче эвес санын, азы болза, бир эвес федералдыг хоойлу-биле өске чүүл док-тааттынмаан болза, хынап көөрү-биле ши-лип алган хол үжүктөрнүн ниити санындан шын эвес база (азы) күш чок болган хол үжүктөрнүн 10 азы оон хөй хуузу иле-редир. Хынап көөрү-биле шилип алган хол үжүктөрнүн ниити санындан шын эвес база (азы) күш чок болган хол үжүктөрнүн 10 азы оон хөй хуузу илери-дир, кажан ону бүрүткээринге 200 четпес хол үжүүн ки-рери негеттинип турар таварылгада, бир эвес кандидатты бүрүткээринге шын кыл-дыр долдурган хол үжүктери четчир болза, кандидатты бүрүткээринден ойталаарының үндезини болбас;»;

5) 54-кү чүүлдүң 1-ги кезээн дараазында уткалыг домак-биле немээр:

«Чаңгыс мандаттыг (хөй мандаттыг) соң-гулда округтарының талазы-биле канди-даттар депшидип турар соңгулда катты-жышкыны соңгулда фондузу тургуспас.»;

6) 68-ки чүүлдүң 4-кү пунктузун да-раазында уткалыг абзац-биле немээр:

«Бүрүткеттирген кандидатка, соңгулда каттыжышкынының бажың-балгат берген таварылгада өнчү ээзи, бажың ээзи бажың берген хүннүң, дараазында хүнден орай-татпайн, хоойлу-биле доктааткан бижимел хевирге бажың-балгат бергениниң факты-зының дугайында, ону кандыг байдалга бергениниң дугайында, база ол ышкаш суртаал чорудар үениң дургузунда ол ба-жыңны өске-даа бүрүткеттирген кандидат-тарга, соңгулда каттыжышкыннарынга кажан берген боол болурунун дугайында комиссияга дыңнадыр хүлээлгелиг. Бүрүт-кеткен кандидатка, соңгулда каттыжыш-кынынга бажың-балгат бергениниң факты-зының дугайында дыңнадыг алган комиссия дыңнадыг алган үеден эгелээш, ийи хонук дургузунда, дыңнадыг алган медээзин ниити ажыглалдың Интернет медээ-теле-коммуникация четкизин таварыштыр азы өске-даа арга-биле оон-даа өске бүрүт-кеткен кандидаттарга, соңгулда катты-жышкыннарынга медээ кылдыр чарлап дыңнадыр хүлээлгелиг.»

2 чүүл

Бо Хоойлу ону албан езузу-биле парлаан хүнден эгелээш, он хонук эрткенде, күштүг болуп кирер.

Тыва Республиканың Чазаның Даргазы Ш. КАРА-ООЛ.

Кызыл хоорай
2011 чылдың июнь 10
№ 686 ДХ-1

стративтиг торгоалды онаарынга чедирер.»;

2) 14.3 чүүлдүң 1-ги пунктузунда «12.6 — 12.9» деп саннарны «12.6 — 12.10» деп саннар-биле солугур;

3) 14.5 чүүлдүң 2-ги кезээнге дараа-зында уткалыг 1' пункту-ну немээр:

«1') 60 кодекстин 9.2 — 9.6, 12.10, 13.5 — 13.7 (республика бюджетиниң акша-хөреңгилериниң кезээнге) чүүлдер-биле көрдүнген административтиг хоойлу-дүрүм үрээшкinnerиниң дугайында — Тыва Республиканың Саналга палатазының албан-дужаалдыг кижилери;».

2 чүүл

1. Бо Хоойлу 1-ги чүүлдүң 1-ги пункту-зундан аңгыда, ону албан-езузу-биле парлаан хүнден эгелээш, он хонук эрткен соонда, күштүг болуп кирер.

2. Бо Хоойлунуң 1-ги чүүлүнүн 1-ги пунктузу 2011 чылдың октябрь 1-ден эгелеп күштүг болур.

Тыва Республиканың Чазаның Даргазы Ш. КАРА-ООЛ.

Кызыл хоорай
2011 чылдың июнь 10
№ 688 ДХ-1

Ай-кыс МАСПЫК-ООЛУН
фототүдү.

ДЫЦНАДЫГЛАР

Танды кожуун чагыргазының чер болгаш өңчү башкаар килдизинче хамааты **Т.О. Ондардан** Тыва Республика, Танды кожуун, Межегей суур, Оюн Данчай кудумчузу, бажың 1а деп адрессте кодээниң чурттакчылыг черлери категориялыг черден ниити шөлү 642,00 дөрбелчин метр, кадастр дугаары 17:10:0301023:123, чөпшээрээн хевири — чуртталга бажың тудар чер участогун арендага бээрин дилээн билдиришкен кирген.

Күштүг болуп турар хоойлужудулга езугаар бо медээни парлаанындан бээр 30 хонук дургузунда бижимел билдиришкеннерни болгаш аңаа удурланышкыннарны Танды кожуун чагыргазының чер болгаш өңчү башкаар килдизи хүлээп алыр.

Эрзин кожуунун чагыргазының РФ-тиң хамаатызы **Галина Шараповна Тондуптан** чурттакчылыг суурларның черлеринден, Тыва Республика, Эрзин кожуун, Бай-Даг суур, Иргит Багбуужал кудумчузу, бажың 7, кв.2 деп адрессте кадастр дугаары 17:1701 0032008-147, ниити шөлү 851 дөрбелчин метр черни ийи участокка бээрин дилээн билдиришкен кирген.

№1 участокту Бай-Даг суур, Иргит Багбуужал кудумчузу, бажың 7, кв.2, ниити шөлү 18 дөрбелчин метр, кадастр дугаары 17:16:0201014:71 категориязы: чурттакчылыг суурларның чери, көрдүнгени: ийи участокка бажың чанының участогу;

№2 участогу Бай-Даг суур, Багбуужал кудумчузу, бажың 7, кв.2, ниити шөлү 833 дөрбелчин метр, кадастр дугаары 17:16:0201014:70, категориязы: чурттакчылыг суурларның чери, көрдүнгени: бажың чанының участогу деп санаар.

Күштүг болуп турар хоойлужудулга езугаар бо дыцнадыгны парлаан хүнүндөн эгелеп 30 хонук дургузунда Эрзин кожуунун чагыргазы бижимел билдиришкеннерни болгаш бо билдиришкенге удурланышкыннарны хүлээп алыр.

Объектинин ады	Өрээлдер саны	So	S кухня	Каьттар
Кызыл хоорай, Энергетиктер мкр. бажың 13, 4 каьт тууйбу бажың	1	43,26	9,96	1,2,3,4
	2 тип 1	84,63	11,50	1
	2 тип 2	74,78	12,27	1,2,3,4
Дужаар хуусаазы 2011 ч, 3 кв.	3	97,80	11,50	2,3,4

1 дөрбелчин метрде өртээ 34 500 рубльден өрү Каш базым черде быжыг гаражтар бар.
ОЛ БАЖЫНДАН КВАРТИРАЛАР САДЫП АЛЫРЫНЫҢ ТАЛАЗЫ-БИЛЕ ДАРААЗЫНДА ТЕЛЕФОННАРЖЕ ДОЛГААР:
тел/факс: (39422) 4-85-29, 8-923-268-90-73, 8-923-386-80-48.
Кызыл хоорай, Колхозная кудумчузу, 2 «а».

БИЧЕ СЕТКИЛДИГ БУЯН ЧЕДИРИКЧИЛЕРИ

Эрткен неделяда Россияның аңгы-аңгы регионнарына социал ажылдакчылар боттарының профессионал байырлалын демдеглеп эрттирген. Бистиң республиканың социал ажылдакчылары база профессионал байырлалын бир дем-биле байырлааннар.

Бо төөгүлүг болгаш онза 2011 чылда, Тыва Арат Республиканың тургустунганындан бээр 90 чыл оюнда, социал ажылдакчыларның байырлалында социал төптөр коллективтеринин бир дугаар республика чергелиг уран чүүл көрүл-дезинин конкурсу эге базымын эгелээн. Ук байырлал көрүлдезинге республиканың бүгү кожуун-сумуларының болгаш хоорайларының социал ажылдакчыларының коллективтери күзелдин-биле идеп-кейлиг киришкен. Тываның эң-не ырак-узак булуңнары Тожу, Тере-Хөл болгаш Мөңгүн-Тайга кожуун-нарының коллективтеринин орук-суурунун ыраанга-даа торулбайн кээп киришкенин демдеглевес аргажок.

Социал ажылдакчыларның хүнүнге тураскааткан байырлыг хем-чеглер ийи хүн иштинде уламчылаан. Бирги хүнүнде республиканың булуң бүрүзүнде социал төптеринин коллективтеринин бир дугаар республика чергелиг уран чүүл көрүлдези болган. Ийи дугаар хүнүнде социал ажылдакчыларның следу болуп эрткен.

Слетту Кызыл кожуунун девискээринде Вавилин хем ээптээнге организастап эрттирген. Чыл санында чаңчыл апарган слетка коллективтер боттарының белеткелинин шыыраан бадыткап турар. Социал ажылдакчыларның турлаанда Тожу кожуунун сураглыг чадыры хамыктың кичээнгейин хаара туткан. Шынап-ла, тожуларның чадыры дораан-на каракка илдигер болду. Чонунун чаңчылдарын

сагып, езу-чурумун салгалдан салгалче дамчыдып чоруур болгаш чурттап чоруур чараш оранын онзазы-биле бараалгатканы-биле бо коллектив «Мээң төрөөн чуртум» деп мөөрейге 1 дугаар черни бүзүрелдин-биле алган. Тываның каас-чараш чурумалдыг булуңундан келген аалчыларны сонургап, оларның-биле чоок таныжып, Тожу кожуунун Өг-бүлелерге болгаш уругларга социал дуза чедирер төптүн стационар салбырының эргелекчизи Н.С. Ооржактан интервьюну алыр аргалыг болдуvus.

Нина Содунабиловна: «Кадык камгалал болгаш социал хөгжүлдө яамызының чылдың-на эрттирип турар социал ажылдакчылар хүнүнге тураскааткан следунга идеп-кейлиг киржип турар бис. Бо удаа-да база чаңчылды үспейн, багай эвес белеткели чоруткаш, келген-вис бо. Шак мындыг хемчеглерни эрттирип турары дыка онза-дыр. Төпте ниитизи-биле 23 ажылдакчы бар, а бо хемчегте киржири-биле 18 кижиге келген бис. Өске ажылдакчыларыныс уругларның чайгы дыштанылга лагери база ажит-тынган болгаш артып калганнар. Бо маргылдааже кээринин мур-нунда тожу чонунун эдилеп чорааны чадырын болгаш янзы-бүрү эдилелдерин ажылдакчы бүрүзү эккелген турган. Бистиң профессионал байырлалывысты чыл санында-ла мындыг хемчеглер-биле демдеглеп эрттирип турары аажок эки-дир. Аңаа өөрүвес аргавыс чок, чүге дизе маңаа келгеш, өске кожууннарның төптеринин коллектив-

тери-биле таныжып билчип, аргадуржулга-даа солчуп, сүмө-д айтырып алырынга дыка дузал бооп турар. Чаңгыс сөс-биле чуга лаарга, кижиге улус-биле чуга лашкаш, хойнү билип алыр болга Ол ышкаш ойнап-хөгөп, дыштан алырынга база дыка эки. Ажылывыстың угланышкыны-биле чылын май 15-тен эгелеп социал байдалы чединмес болгаш хой аж төлдүг өг-бүлелеринин ажы-төлүн база хайгаарал чок арткан уругларга хүндүскү чайгы дыштанылга лагериинин 3 сезонун ажиткан бис. Ниитизи-биле 70 уруг хаара туттунган. Бирги сезонда 20 кижиге, иккис сезонда 25 кижиге болгаш үшкү сезонда тус-тузун 25 кижиге бижиттинген. Ол ышкаш Азас холдун эринге 100 уруг стационар лагериини июль 11-ден ажиткан планнап алган бис. Бо тарывыстың лагеривис чок болгаш «Азас» турбаазаны чылдың-на путевкалар өртөөндөн кирген акш биле септелгени чоруткаш, уругларны дыштандырып турар бис. Төптүн оран-савазының тары-биле бисте чурттап турар уругларны саны эвээш, чүгле 10 уруг чурттап турар. Хүндүскү үеде 15 уруг катталган. Слетка хамаарыштыр ниитизи-биле алырга, организастаан бидик деңнелде-дир. Кадык амыдыралды суртаалдап турары ба өөрүнчүг».

Социал адырда ажылдап чоруу кижилеринин ажыл-чорудулгазыныс дыг-ла белен эвес. Олар ниитилелдин социал байдалының аайы-биле «берге кезээ»-биле ажылдап тура специалистер болуп турар. Социал ажылдакчыларның дузазы, арга-сүмези-биле амыдыралдың эки оруун шилип ап чоруур өг-бүлелеринин саны база хөй. Ынчанга олорны биче сеткилдиг буян чедирикчилери дизе казыг болбас боор.

Валерия КОНГАР.

«ШЫН» СОЛУННУ ДАМЧЫШТЫР

Сибиринин Новосибирск хоорайда политехниктиг колледжизинин «Муниципалдыг болгаш күрүне эргелеп-башкарылгазы» деп факультетин бистиң улуг оглуус **Омак Шолбан-оолович ООРЖАКТЫҢ** доозарына чедир каш-ла хонуктар арткан турган. Оглуус хүндүлээчел, биче сеткилдиг, эш-өөрзүрек, топтуг-томаанныг, хүлүмзүрөөн шырайлыг, угаанныг, ажылгыр-кежээ, арыг-силиг, бурунгаар күзел-бодалдыг, чаптанчыг аажы-чаңгыг кижиге.

Оглуус май 9-та, өөренип турган хоорайына, аныяк-чаш назынындан, ада-иезинден, дунмаларындан, төрелдеринден, эш-өөрүндөн, чырык өртемчейден кара холдуг кижилеринин холундан хенертен чарлып чоруткан.

Оглуустун мөчү-сөөгүн Новосибирск хоорайдан барып алырынга материалдыг болгаш моральдыг дузаны каткан суурувустун бүгү чонунга, суму чагыргазына, «Мөгөн-Бүрөн» КУБ-тун дирекциязынга, сайгарлыкчыларга, эмнелгенин, школанын, музыка школанын коллективтеринге, Кызыл хоорайда чурттап чоруур чаңгысклассчыларыныска, төрелдеривиске, чаңгыскурсчуларына, Новосибирск хоорайда өөренип турар тыва студентилерге, Бижиктиг-Хаядан келген төрелдерге, кудаларыныска, Кызылга чедир оглуустун мөчү-сөөгүн эккеп берген чонувуска, Кызылдан Кызыл-Хая суурга чедир чедиржи берген Март-оол Хүлер-оолович Комбуга четтиргенивисти илередип тур бис.

Ада-иези, дунмалары, төрелдери.
Мөңгүн-Тайга кожуун, Кызыл-Хая суур.

Тыва Республиканың Чазааның Даргазы болгаш Чазаа Чөөн-Хемчик кожуунун Бажың-Алаак сумуунун чагырга даргазы **Доржу Эрес-оолович ХОВАЛЫНЫЧ** база ооң оглуун

озал-ондакка таварышкаш мөчээни-биле холбаштыр олорның чоок кижилеринге, дөргүл-төрелдеринге ханы кажыдыдалын илередип тур.

Тыва Республиканың Чазаа Тываның күрүне университетинин административтиг ажил-агый болгаш капитал туруг талазы-биле проректору

Николай Борисович ДЬЯКОВТУҢ элекке мөчээни-биле холбаштыр ханы кажыдыдалын төрел болгаш чоок кижилеринге илередип тур.

Индекс 667000.
Кызыл хоорай,
Красноармейская, 100.

ТУРГУЗУКЧУЗУ: Тыва Республиканың Чазаа.
Кол редактор С.С.МОНГУШ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ ТЕЛЕФОННАРЫ: Кол редактор—2-01-35, редакторунун оралакчызы — 2-19-87, тел. факс (394-22) 2-17-94, бухгалтерия — 2-17-91. e-mail: shyntuva@mail.ru; shyntuva@yandex.ru;
КИЛДИСТЕР: ниитилел-политиктиг килдис—2-18-10, культура, өөрөдиге — 2-03-88, чагаа — 2-17-09, көдээ ажил-агый — 2-17-09 очулга — 2-03-87, улуттук — 2-40-77.
Солун келбейн барганда, 3-14-94 телефонче долгаар.
Неделяда үш катап үнер. Хемчээли парлаан 2 ама.
Тираж 8650. Чагыг 68. Номери парлагже дужааганы: график езугаар — 21,00, херек кырында — 20,00.

АГАР САНЫБЫС: № 4070381090000010000 ОАО НКО «Тувакредит», Кызыл ИНН—1701008465; корр сч 30101810700000000740 БИК 049304740. Россия Федерациязының Парлалга, телерадио-дамчыдылга болгаш массалыг коммуникациялар херектеринин талазы-биле яамызының Ортаакы Сибирьде регионнар аразының девискээр эргелели «Шын» солунну 2004 чылдың май 14-те эде бүрүткээн.

Херечилелдин дугаары — ПИ № 16-0510. Индекс 11530, 31730. «Тываполиграф» ААН-ге парлаан. (Кызыл, Щетинкин-Кравченко, 1). Солунда парлаттынган материалдарның авторларының бодалдары редакцияның туружу-биле дүүшпейн барып болур. Айыттыг саннары болгаш өске-даа фактылары, дыцнадылары дээш авторлар боттары харыылаар.